

T. C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
MERKEZ KÜTÜPHANESİ

UYDU KULLANARAK TÜRKİYE'DE ULUSAL YAYIN SİSTEMİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Gürbüz YANGIN /

Ocak, 1987

Anadolu Üniversitesi
Merkez Kütüphane

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	v
ŞEKİL, TABLO, FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	vi
BÖLÜM I	
GİRİŞ.....	1
Çalışmanın Konusu ve Sorunu.....	5
Yöntem.....	6
Sınırlılıklar.....	8
BÖLÜM II	
UYDU.....	9
Tarihçe.....	9
İlk Uydular.....	10
İletişim Uydularından Doğrudan Yayın Uydularına.....	11
WARC Plan-1977.....	15
Uydu ile TV Yayın Standartlarının Genel Değerlendirmesi.....	21
Teknoloji.....	22
Uydu Yayınının Alınmasında Temel Teknoloji İlkeleri.....	24
Bireysel Alım.....	25
Ortak Alım.....	26
Uydu Televizyon Yayınının Avantajları.....	28

Bazı Ülkelerde Uydu ile Yayın Uygulamaları...	29
İngiltere.....	29
Fransa.....	31
Batı Almanya.....	31
İtalya.....	33
İskandinav Ülkeleri.....	33
İsviçre.....	34
Amerika Birleşik Devletleri.....	34
Sovyetler Birliği.....	35
Afrika.....	37
Arap Ülkeleri.....	37
Japonya.....	38

BÖLÜM III

TÜRKİYE'DE TELEVİZYON YAYINCILIĞI.....	40
TRT Televizyonu Yayın Sistemi.....	40
Türkiye'de Uydu Yayınlarının Alınması.....	41
Yayında Devlet Tekeli ve Yabancı Yayınlarda Ortaya Çıkan Sorunlar.....	44
TRT'nin (Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu) Kurulması ve Görevleri.....	49

BÖLÜM IV

UYDU KULLANARAK TÜRKİYE'DE ULUSAL TELEVİZYON YAYIN SİSTEMİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ.....	53
Kullanılan Yayın Sisteminin Yetersizliğinin Getirdiği Sonuçlar.....	53

Türkiye'den İzlenebilen Dış Yayınlar Ve Etkileri.....	54
Televizyon Yayın Sisteminin Güçlendirilmesi..	58
Bu Aşamaya Nasıl Gelindi?.....	61
Uygulamanın Getirdiği Sonuçlar.....	63

EKLER

1.....	66
2.....	82

KAYNAKÇA.....	91
---------------	----

KISALTMALAR

- a.g.d. : Adı geçen dergi
a.g.k. : Adı geçen kaynak
a.g.ka. : Adı geçen kanun
a.g.r. : Adı geçen rapor

ŞEKİL, TABLO, FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

ŞEKİLLER

1. Warc Plana Göre Uydu Yerleşimi.....	18
2. Genel Görüntüsü İle Uydu	23
3. Uydu İle Doğrudan TV Yayınında Temel Yapı.....	24
4. Bireysel Alım.....	26
5. Ortak Alım.....	27

TABLolar

1. Ükelere Göre Uydu Yörüngeleri ve Kanallar.....	19
2. Yörünge Durumları ve Kanal Tahsislerine Göre Batı Ve Güney Avrupa Ükeleri Gruplaması.....	20

FOTOĞRAFLAR

1. Uydu Anteni.....	43
2. Dünya ve INTELSAT V Uydusunun Yerleşimi.....	62

BÖLÜM I

GİRİŞ

Kitle iletişimi, geniş kitleleri etkileyen, yönlendiren, harekete geçiren, çağımızın önemli bir olgusudur.

Bu olgu içinde yer alan, kitle iletişim araçları olarak adlandırılan araçlar arasında da en önemli yeri, Radyo ve Televizyon tutmaktadır. Görsel ve işitsel bir araç olması, değişik türde, çekici programların sunulması, kolay anlaşılabilir olması, önemli bir fizik enerji harcamadan zaman öldürülebilmesi, daha büyük kitlelerin televizyona bağlanmasını sağlamıştır.

Sosyo-ekonomik yapılarına göre, "geri kalmış, az gelişmiş, gelişmekte olan ülkeler" olarak adlandırılan ama, nasıl adlandırılırsa adlandırılınsın, endüstrileşme aşamasına ulaşamamış, kültürel yapısını belli kalıpların dışına taşıyamamış ülkelerde televizyonun karşısında yayın saatleri süresince oturan kitle her zaman daha da büyük olmaktadır. Bu kadar uzun süreli ve istekle ekran karşısında kalabilen toplumlarda televizyonun etkileri de o oranda büyük, sürekli olmakta ve hiç yabana atılamayacak boyutlara ulaşmaktadır. Televizyon kuruluşlarını kontrolleri altında tutan kişi, grup ya da devletler de bu aracı kendi amaç ve politikaları

doğrultusunda kullanabilmektedirler. İşte bu aşamada televizyonun etkileri, televizyonun işlevleri durumuna geçmektedir. Televizyonu da içine alan yayın kuruluşları devlete bağlı olarak çalışan ülkelerde, televizyonun işlevleri de, ülkenin yönetim biçimi, yönetimde bulunan grupların hayat görüşleri ile doğrudan ve yakından ilişkilidir.

Genel olarak kitle iletişim araçlarının işlevlerine ilişkin dört ana yaklaşım olduğu bilinmektedir.

Otoriter yaklaşım: Bu yaklaşım en eski yaklaşımdır. Krallar, dinlerini ve politikalarını basın yolu ile geliştirmeye ve yaymaya çalışmışlardır. Bu çaba sonucu olarak, özel kitle iletişim araçları da(gazete) otoriter bir yaklaşımla yönetilmişlerdir.

Liberal yaklaşım: 18. YY.'da toplumsal gelişmelere paralel olarak ortaya çıkmış bir sistemdir. Amerikan düşünce anlatım özgürlüğü felsefesinden kaynaklanmaktadır. Amerikan kitle iletişim felsefesinin temelini oluşturmuştur.

Komünist yaklaşım: Bu kuram, 20. YY.'da Karl Marx'ın komünizm doktrinine uygun olarak ortaya çıkmıştır. Marksist felsefede, kitle iletişim araçlarının işlevleri toplumun siyasal ve ekonomik felsefesi ile belirlenir. Buna göre, kitle iletişim araçlarının işlevleri başlangıçta devrimin başarıya ulaşmasına, düzenin devamına katkıda bulunur(1).

(1) Aysel Aziz, Radio ve Televizyona Giriş, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, Ankara 1981, ss.50-51.

Toplumsal sorumluluk yaklaşımı: A.B.D.'de çağın ortalarına doğru ortaya çıkmıştır. Sinema, radyo ve televizyonun yoğun olarak kullanılmaya başlaması ile önem kazanmıştır. Bu araçları elinde bulunduranların, toplumsal sorumluluğu üzerlerine alarak, gerçeği aramaya, ortaya çıkarmaya, vermeye kendilerini zorunlu hissetmeleri ile ortaya çıkmıştır.

O günkü toplumların siyasal ve ekonomik koşullarına göre belirlenen bu işlevler, önce yazılı basın için geçerli olmuş, 20. YY.'ın ilk çeyreğinden sonra da tüm kitle iletişim araçları için kullanılmıştır.

Sonraları, radyo ve televizyonun işlevleri konusunda pek çok görüş ortaya atılmış, görgül çalışmalar yapılarak bu görüşler kanıtlanmaya çalışılmıştır. Konu ile ilgilenen farklı toplumbilimciler birbirinden çok az farklarla ayrılan, ancak sonunda aynı konularda birleşilen şu işlevleri öngörmektedirler:

- Haber verme,
- Eğitim,
- Mal ve hizmetlerin tanıtımını yapma,
- Eğlendirme,
- Toplumun ufkunu gözetme,
- İnandırma, harekete geçirme,
- Kuşaktan kuşağa kültürel geçişi sağlama(2).

(2) Aysel Aziz, Radyo ve Televizyonla Eğitim, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını, Ankara 1982, ss.26-31.

Kitle iletişim araçları, ülke sınırları içinde, yukarıda sözü edilen yaklaşımlar ışığında ele alınarak incelenmiş sonuçlara varılmıştır. Bugün, 20. YY.'ın sonlarında ortaya çıkan teknolojik gelişmeler olaya yeni boyutlar getirmiştir.

İletişimde bu yeni boyut nedir? Bunu açıklamak için 20. YY.'ın ilk yarısına gitmek gerekir.

Arthur C. Clarke, 1945 yılında yazdığı bir yazıda, ilk kez, uzayda atmosfer tabakasının üstünde, dünyadan 35.880 km. uzaklıktaki bir yörüngeye oturtulabilecek bir uydunun tam 24 saatte turunu tamamlayabileceğini ve böylece dünya ile aynı hızda giderek, gezegenimizin üzerinde hep aynı yerde kalacağını belirtmiş ve bu çeşit bir uydunun iletişimde bir aktarma merkezi gibi kullanılabileceğini öne sürmüştür(3).

Doğal olarak buyazı o zaman ciddiye alınmamış, bir bilim-kurgu romanı gibi karşılanmıştır.

Ne var ki, 1958'de A.B.D. ilk deneme uydusu "Score"u uzaya atmıştır. İletişim amaçlı bu uydu ile pek önemli ve sonuç alıcı denemeler yapılamamıştır. Bazı değişiklikler yapıldıktan sonra yeni bir uydu atılmıştır. İlk büyük

(3) Hıfzı Topuz, Uluslararası İletişim, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir 1984, s.141.

deneme 12 Ağustos 1960'da uzaya atılan "Echo 1" adlı bu uydu ile yapılmıştır. Uydu ile uzaysal iletişimi ilk kez "American Telephone and Telegraph"(ATT) ile "Bell Telephone" firmaları gerçekleştirmişlerdir(4).

Bu denemelerle iletişimde uzay çağı başlamıştır. Uzay çağının başlaması bazı yazarlarca "ikinci bir rönesans" olarak nitelendirilmektedir. Çünkü bu, uydularla televizyon programları taşıyan sinyallerin, uzaklık kavramından etkilenmeksizin çeşitli ülkelere iletilebilmesi olanağından bütün dünyada yaygın biçimde yararlanılması olgusudur(5).

Bu olgu televizyona yeni boyutlar getiren bir olgudur. Çünkü televizyon yayını karadan, link hatları ile yapılan sistemden kurtulmuş, uzaya çıkmış ve ülke sınırlarının dışına taşarak diğer ülkeleri de etkilemeye başlamıştır.

Çalışmanın Konusu ve Sorunu

Gelişmekte olan bir ülke olarak kabul edilen Türkiye, dış dünya ile olan bağlantıları ve gelişmekte olan bir ülkenin gerekleri nedeni ile uzaysal iletişim olgusunun

(4) a.g.k., s.142.

(5) Akın Beşiroğlu, "Program Taşıyıcı Sinyallerin Uydu İle Dağıtımı" TRT Yayıncılık ve Haberleşme Dergisi, Ankara, Ağustos 1977, Sayı 29, s.1.

dışında kalamayacaktır. Uzaysal iletişim çalışmalarına Türkiye'nin teknik olarak bir katkısı olmamıştır, ama gelişen teknolojinin getirdiği sonuçları paylaşmak durumundadır.

Türkiye 1968 yılından başlayarak, zaman içinde tüm ülke düzeyine yaymaya çalıştığı bir televizyon yayın ağı kurmuştur. Bu çalışmaların sonuçları tartışılabilir. Ancak, bu çalışmada, uydu ve uydu ile yapılan televizyon yayını konusunda bilgi verildikten sonra, Türkiye'de radyo ve televizyon yayını yapma yetkisini Devlet adına kullanan TRT Kurumu'nun, yasaların kendisine yüklediği görevler uyarınca, Televizyon programlarının yayın alanını genişletme, yenileme, sistemi verimli kullanma amacıyla televizyon yayınında uydu kullanmak gibi teknolojik bir uygulamaya girişi ele alınmaktadır.

Tezin konusu "Türkiye'de televizyon yayıncılığında uydu kullanımı" olarak saptanmıştır. Geniş bir bilgi ve tartışma alanı olan bu konuda TRT'nin televizyon yayıncılığına ilişkin politikası da gözönüne alınarak, çalışmanın asıl sorunu "Uydu kullanımı ve TRT'nin Televizyon yayın sistemine getireceği destek" olarak belirlenmiştir.

Yöntem

Uydu konusu 1957 yılında Sovyetler Birliği'nin, 1960'ların başında A.B.D.'nin ilk deneysel uydularını atmaları ile gündeme gelmiştir. Bu alanda yapılan

çalışmaların hızla ilerlemesi sonucu uydular radyo ve televizyon yayınlarını gerçekleştirmede kullanılmaya başlamıştır.

Bu çalışmada, yazılı kaynaklardan yararlanılarak, yukarıda başlangıç aşaması belirtilen çalışmaların gelişim süreci ve uydu konusunda genel anlamda bilgiler verildikten sonra Türkiye'de uydu kullanarak televizyon yayını yapma çalışmaları ele alınmıştır.

Türkiye'de radyo ve televizyon yayını yapma tekelini devlet adına TRT kurumu kullandığı ve bu amaçla uydu kullanma yetkisine sahip tek kuruluş da TRT olduğu için, konu TRT boyutunda düşünülmüş ve durum saptaması yapılmıştır.

Çalışma, konu aşağıdaki şekilde ele alınarak, tamamlanmıştır;

1. Yayın uydularının tanımı ve işlevlerinin anlaşılması;

2. Uydu kullanımı konusunda bazı ülkelerdeki uygulamaların gözden geçirilerek bir durum saptanması;

3. TRT'nin televizyon yayın görevleri ve anlayışının incelenmesi;

4. Uydu kullanımının, Türkiye'de TRT televizyon yayınlarına getireceği desteğin belirlenmesi;

Konu yazılı ve basılı malzemelerden yararlanılarak

işlenmiştir. Anlatım içinde anlaşılmasında güçlük olabileceği düşünülen bazı konuların grafik olarak görselleştirme gereği duyulmuştur.

Sınırlılıklar

Uydu olgusunun ortaya çıkışından bu yana, bu alanda pekçok çalışma yapılmış, değişik amaçlı uydular üretilmiştir(★).

Bunlardan, yayın uyduları, son yıllarda gerek ulusal televizyon yayınlarını gerçekleştirmede, gerekse uluslararası televizyon yayınlarının aktarımında kullanılır olmuştur. Bu çalışma:

1. Televizyon program yayınlarında kullanılan yayın uyduları ile sınırlıdır.

2. Çalışmanın odağı "TRT'nin yayın sistemi içinde televizyon yayıncılığının uydu kullanımı ile desteklenmesi" olduğu için uyduya ilişkin ekonomik, teknik, siyasal, hukuksal sorunlar çalışma kapsamına alınmamıştır.

3. TRT televizyon yayınlarının yasalarda da belirtilen sosyal ve kültürel amaçları gözönüne alınarak, uydunun yayın sistemine getireceği destekle sınırlandırılmıştır.

(★) Amaçlarına göre uydu türleri konusunda bilgi için bkz. sayfa 11

BÖLÜM II

UYDU

Tarihçe

Otuz yıl kadar önce, uydu sözcüğü, dünyanın etrafında dönen, ay veya diğer gezegenler gibi doğal gök nesnelere anlamında kullanılıyordu. 1957'de bu durum ilginç bir biçimde değişti. 4 Ekim günü Sovyetler Birliği, hiçbir kuvvet uygulaması olmadan uzayda hareket edebilen ve dünya etrafında birgünde onlatı tur atabilen, Sputnik 1 adını verdiği bir uzay aracını fırlattı.

Bu yapay nesne, dünya etrafında dönen insan yapısı bir uydu idi. 23 gün boyunca, üzerinde taşıdığı vericilerle, dünyanın her yanından aldığı radyo sinyallerini aktardı.

Sputnik 1'in atılmasıyla dünya etrafında dönen yapay uyduların durumu belirlendi. O günden bu yana neredeyse doğal uyduların sayısından fazla yapay uydu atıldı. Uydular halk arasında otomobillerden söz edercesine konuşulur oldu. Sözcüğün özel anlamı da astronomi sözlüklerinde kaldı.

Sovyetlerin uzaya bir uydu fırlatması hiç kuşkusuz A.B.D.'de olay yarattı ve A.B.D., 1958'de uydu çalışmalarını NASA'nın(National Aeronautics and Space Administration)

programına aldı. Zamanın Devlet Başkanı John Kennedy de aya ilk ayak basanın A.B.D. olacağına söz verdi.

Bundan sonra A.B.D. kaybolan prestijini kazanmak için, derhal Apollo Ay Projesi gibi büyük ve başarılı bir projeyi uygulamaya koydu. Bundan sonra da A.B.D. daha iyi ve daha büyük, iletişim ve yayın amaçlı uyduları uzaya attı.

İlk Uydular

1957 yılının sonlarından itibaren Sovyetler'in Sputnikleri uzaya atmaya başlamasından sonra A.B.D., 1960'ların başında ilk deneysel uydu serisini gönderdi. Bu küçük uydular aktarıcı olarak görev yapan, radyo kontrollerle yörüngeye oturtulan yeruyumlu uydulardı.

1963-1964 yıllarında NASA "Syncom" denilen yeni bir uydu serisini atmaya başladı. Syncom 3 ilk kez dışarıdan televizyon yayını gerçekleştirilerek, A.B.D., 1964 Tokyo Olimpiyat Oyunlarını yayınladı.

A.B.D., 1960'da Echo 1, 1962'de Telstar 1, Sovyetler Birliği 1965'de Molniya serilerini attılar. Sovyetler Birliği 1965-80 yılları arasında kırktan fazla Molniya serisi uyduyu uzaya attı.

Bu uyduların tümü yeruyumlu uydular değildi. Örneğin; A.B.D.'nin attığı Echo 1, eğik bir eliptik yörüngede denerrek dünya etrafındaki turunu 2 saat 38 dakikada tamamlıyordu. Bu dönümü sırasında Carnwall'daki Goonhilly yer

istasyonundan günde üç yada dört kez ve her seferinde 35 dakika süre ile görülebiliyordu(6). Yukarıda da belirtildiği gibi bu uydular yer uyumlu uydular(Geostationary) değildi. Yer uyumlu uydular; ekvator çizgisi üzerinde, dünyadan 34.880 km.(22.300 mil) yükseklikte bir noktaya yerleştirilen ve orada tutulan, dünya ile aynı hızda dönerek yayın yapılması amaçlanan noktayı sürekli olarak görebilen uydulardır.

İletişim Uydularından Doğrudan Yayın Uydularına

Daha önce de belirtildiği gibi yapay uydu çalışmaları altmışlı yılların başında başlamıştı. Bu uydular, iletişim(telecommunication), meteorolojik gözlem, bilimsel gözlem, deniz rotaları saptama, askeri gözlem, amatör radyo çalışmaları ve jeofizik araştırmalarında kullanılmak üzere yapılmış ve bu amaçla kullanılmış uydulardı.

Daha sonra uydular yayın alanında kullanılmaya başlandı ve bu alanda iki ana uygulama gündeme geldi. Televizyon programlarının okyanus ötesi dağıtımı, ilk uygulama olarak da Amerika'dan Avrupa'ya dağıtımı söz konusu oldu. Bu normal olarak, çeşitli ülkelerde bulunan telekomünikasyon otoritelerinin yaptığı iletişim uydularına bağlıydı.

(6) Broadcast Technology International. "History of Satellites", June 1985, ss.55-59.

Bir diğ er uygulama, 1985 yılında hala deneme aş amasında olan, yüksek güçlü uydu ile doğ rudan yayın yapmaktı.

Uydudan yapılan ilk doğ rudan yayın denemesi 1975 yılında Hindistan'da yapıldı. Bir yıl süre ile, 35° doğ uda bir yörüngeye oturtulan, uygulama uydusu ATS 6 ile, tüm Hindistan'a siyah-beyaz(monochrome) yayın yapıldı. Düş ük güçlü bu uydudan yapılan yayın, 1.269 milyon mil karelik bir alana 860 MHz. üzerinden yapıldı. Bu denemeye SITE (Satellite Instructional Television Experiment) adı verildi. Projenin amacı Hindistan'da kırsal alana eğitim yayını yapmaktı. Düş ük güçlü bir uydudan yayın yapılmasına rağmen uygulama başarılı oldu. Vericinin çıkış gücü 80 Watt idi.

Bundan sonra üç yayın denemesi daha yapıldı. Denemeler 1970'lerin ikinci yarısında gerçekleştirildi. Bunlardan biri, 116° Batıdan yayın yapan, Kanada'nın iletişim uydusu ile oldu. Bu yayın aynı zamanda yüksek güçlü uydudan, 1971'de ITU'nun(International Telecommunication Union) belirlediği 12 GHz.(Gigahertz) bandı üzerinden yapılan ilk yayındı. Bir diğ er yayın denemesi, Sovyetler Birliği'nin durağan(Statsionar) T Satellite ile 99° Doğ udan 714(Megahertz) MHz. üzerinden UHF bandı içinde yaptığı yayındır. Bir başka yayın denemesi de Japon'ların 110° Doğ udan, 12 GHz. band üzerinden yaptıkları yayındır.

Uydu sayısının artması ve sinyallerin de o oranda çoğ alması, uydular ve uydu sinyallerinin yerleşimi, çalıştırılması, eş güdü mün sağ lanması ve yeni hizmetlerin

yönetilebilmesi için geniş organizasyonlara gerek vardı. 1903 yılından beri hizmet veren ITU, 1963 yılında bu konuların çözümü için bir konferans topladı. Bu konferansta uzaysal radyo iletişimde kullanılan frekans bandlarının yerleşimi de ele alındı ve uyduların yerleşimi de uluslararası anlamda kontrol edildi(7).

Bu aşamadan sonra şu uydu örgütleri kuruldu:

INTELSAT: International Telecommunications Satellite Organisation(Uluslararası Telekomünikasyon Uyduları Örgütü)

INTERSPUTNIK: Uluslararası Sputnik Örgütü, Moskova

ARABSAT : Arap Devletleri Uydu Örgütü.

NORDSAT : İskandinav Ülkeleri Uydu Örgütü

EVTELSAT: Evropean Telecommunications Satellite Organisation(Avrupa Telekomünikasyon Uyduları Örgütü)

COPUOS : Committee on the Peaceful Uses of Outer Space(Uzayın Barışçı Amaçlarla Kullanılması Komitesi)(8)

Yukarıda sözü edilen uydu örgütleri, ülkelerin, uyduyu kullanım amaçları, önceden tahmin edilen kullanım

(7) a.g.d. ss.59-61.

(8) Hıfzı Topuz. Uluslararası İletişim. s.219.

süreleri, yayın alanları genişliği göz önüne alınarak saptanan bir sermaye payı ile katılmaları ve imzalanan bir anlaşma ile kurulur. Ülkelerin katılma payları birikimi örgütün sermayesi durumundadır. Yatırımlarını, bu sermayeden, örgüte üye ülkelerin kullanımına ve yararına açık olacak şekilde yapar.

Örnek olarak bunlardan INTELSAT'ı alacak olursak;

Bugün üyelikleri, ITU(International Telecommunication Union) üyeleri dahil tüm ülkelere açık bir örgüttür.

Intelsat'a üye olmak isteyen bir ülke, üye ülkelerle bir anlaşma ve olanakları özel ve genel anlamda kullanmak için bir işletme anlaşması imzalar. Bu iki anlaşma, 1964 yılında Intelsat'ın kuruluş anlaşmasının imzalanmasından sonra üyeliği kesinleştiren ve 12 Şubat 1973'den beri uygulanan anlaşmalardır.

Intelsat'ın işletme anlaşmasını imzalayan her ülke, sistemi kullanacağı sürenin toplam süreye oranı kadar yatırıma katılır. Üye ülke önceden belirlenen kullanım süre ve amaçlarının dışında sistemi kullanmak isterse, o ülkeden katılım payını arttırması istenir. Örgüte katılım payı minimum % 0,5 olarak saptanmıştır.

Her üyenin katılım payları, yıllık olarak üyenin o yıl içinde kullanım talebine göre yeniden belirlenir(9).

(9) John R. Bittner, Broacasting and Telecommunication.
Second Edition, New Jersey, 1985, s.143.

Türkiye, % 0,05 aidat ile 68. üye olarak örgüte katılmıştır(10). 1985-1986 yılında payı % 0,227288'e yükselmiştir. Türkiye'den başka, A.B.D. % 24,717801, İngiltere % 13,427633'lük paylarla örgüte üyedirler. Örgütün 112 üyesi bulunmaktadır(11).

WARC Plan-1977

Uydu ile doğrudan yayın konusunun gündeme gelmesinden bu yana, ulusların bu alandaki çalışmaları hız kazandı. Yukarıda da belirtildiği gibi bu alanda büyük organizasyonlara gerek vardı. Çeşitli örgütler kuruldu. Ne var ki olayın gelecek yıllarda içinden çıkılamayacak bir karışıklığa yol açması da sözkonusu idi. Konu ile ilgili olarak önlemlerin alınması gerekiyordu ve konu her geçen gün önem kazanıyordu.

Konu, 1977 yılında Cevnevre'de, ITU'nun gözlemciliğinde toplanan "Yayın Uyduları İçin Dünya Radyo Yönetim Konferansı"nda(World Administration Radio Conference for Broadcasting Satellites-WARC-BC, 1977) ele alındı.

Konferansın iki amacı vardı:

1. 12 GHz bandından yayın yaparak doğrudan yayın uyduları için frekans planı ve tahsislerini yapmak.

(10) Akin Beşiroğlu. TRT Yayıncılık ve Haberleşme Dergisi, Temmuz 1977, Sayı.28, s.7.

(11) Richard C. Colino. Intelsat Report. 1985-1986, ss.30-32.

2. Yeruyumlu(Geostationary) uyduların yörünge durumlarını belirlemek(12).

Frekans planlaması konusunda iki ayırım yapıldı. Buna göre 11.7-12.2 GHz bantları Avrupa, Asya ve Afrika ülkeleri için, 11.7-12.5 GHz bantları Amerika için ayrıldı. Amerika ülkeleri A.B.D.'nin propagandası sonucu son taslağı imzalamadılar ve konuyu bölgesel bir toplantıda ele almaya karar verdiler. Bu durumda WARC konferansında alınan kararlar Avrupa, Asya ve Afrika için önem kazandı. Ancak, Amerika da anlaşmanın pekçok maddesi ile sınırlandırıldı.

Konferansta ulusal ölçülerde yalnızca 12 GHz bandın kullanılması konusunda anlaşmaya varıldı. Ancak özel durumları nedeniyle Vatikan, İskandinav Ülkeleri ve başka birkaç ülkeye bazı ayrıcalıklar tanındı. Bu kararlar uluşların kendi kuracakları uydu yayın sistemleri de güvence altına alınıyordu.

11.7-12.2 GHz band üzerinden yapılacak uydu yayınlarında toplam uydu kanalları sayısının 40 olmasına ve bazılarına özel durumları nedeni ile biraz az veya çok olmakla beraber, her ülkeye beş kanal ayrılmasına karar verildi. Her ülkenin yer uyumlu uydularınının yörünge durumları belirlendi.ve karışıklığa meydan vermemek için uydular 6°'lik

(12) Nordic Council of Ministers. Nordic Radio and Television Via Satellite. Main Report, Stockholm, 1980, s.29.

aralıklarla yörüngelerine kağıt üzerine yerleştirildi(13). (Uyduların yörüngeleri ve ülkelere göre ayrılan kanalların listesi tablo 1'de gösterilmiştir.)

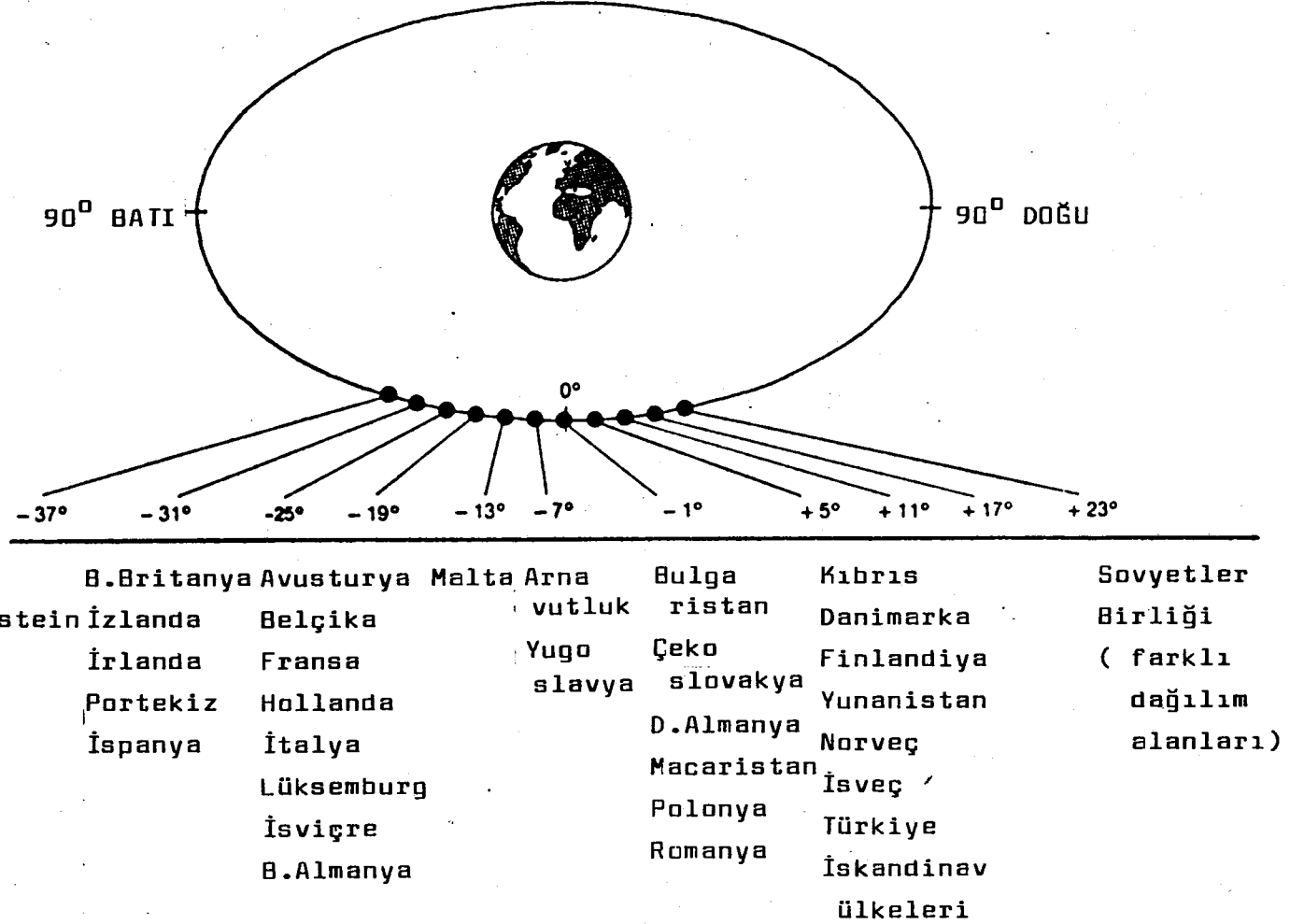
WARC Plana göre yayın gereksinimini karşılamak ve uygun frekansların kullanımını arttırmak için geniş coğrafi alanda yer alan birden fazla ülkenin aynı kanalı kullanması öngörüldü. Bu standart tahsis ile sekiz kadar ülkeye aynı yörüngeden hizmet sunulabilir(Ülke grupları tablo 2'de verilmiştir). Aynı yörüngesel durumu paylaşan ülkelerin ortak uydu kullanımı, ülkelerin program dağılım alanında, yayını almalarını kolaylaştıracaktır. Böylece, kalite ve program alış koşullarının değişmemesi için başka bir teknik düzenlemeye gerek kalmayacaktır(14).

WARC planda ülkelerin hizmet verdikleri kendi yayın alanları içinde özenli teknik ölçütlerle, yayının standart alıcılarla alınması sağlandı. Ana ölçüt yayınların sinyal gücü ve dağılım alanında kondu. Örneğin: Fransa ve İtalya'ya geniş bir alana 320 Watt gücünde yayın yapma izni verilirken, İngiltere ve Batı Almanya'ya 230 Watt güç ve daha dar bir alana, İsviçre'ye 100 Watt güç ile,

(13) John Hawkins. "The Next Ware of Television". Inter Media, July 1981, Volume 9, No.4, s.18.

(14) Nordic Council of Ministers. Nordic Radio and Television Via Satellite, s.29.

Şekil 1. WARC Plana göre uydu yerleşimi

Tablo 1

Ülkelere Göre, Uydu Yörüngeleri ve Kanallar(★)

Ü l k e	Yörünge	K a n a l l a r
Arnavutluk	7° batı	22,26,30,34,38
Andora	37° batı	4,8,12,16,20
Avusturya	19° batı	4,8,12,16,20
Belçika	19° batı	21,25,29,33,37
Bulgaristan	1° batı	4,8,12,16,20
Çekoslovakya	1° batı	3,7,11,15,19
Kıbrıs	5° doğu	21,25,29,33,37
Danimarka	5° doğu	12,16,20,24,36
Finlandiya	5° doğu	2,6,10,22,26
Fransa	19° batı	1,5,9,13,17
Batı Almanya	19° batı	2,6,10,14,18
Doğu Almanya	1° batı	21,25,29,33,37
Yunanistan	5° doğu	3,7,11,15,19
İzlanda	5° doğu	23,27,31,35,39
İrlanda	31° batı	2,6,10,14,18
İtalya	19° batı	24,28,32,36,40
Lihtenştayn	37° batı	3,7,11,15,19
Lüksemburg	19° batı	3,7,11,15,19
Monako	37° batı	21,25,29,33,37
Hollanda	19° batı	23,27,31,35,39
İskandinav Ülkeleri	5° doğu	22,24,26,28,30,32,36,40
Norveç	5° doğu	14,18,28,32,38
Polonya	1° batı	1,5,9,13,17
Portekiz	31° batı	3,7,11,15,19
Romanya	1° batı	2,6,10,14,18
San Marino	37° batı	1,5,9,13,17
İspanya	31° batı	23,27,31,35,39
İsveç	5° doğu	4,8,30,34,40
İsviçre	19° batı	22,26,30,34,38
Türkiye	5° doğu	1,5,9,13,17
İngiltere	31° batı	4,8,12,16,20
Sovyetler Birliği	23°,44° batı	1,3,5,7,9,11,13,15,20,22,28, 29,30,32,33,34,36,37,38,40
Vatikan	37° batı	23,27,31,35,39
Yugoslavya	7° batı	21,25,29,33,37

(★) Inter Media. July 1981, Volume 9, No.4, s.19.

Tablo 2

Yörünge Durumları ve Kanal Tahsislerine Göre
Batı ve Güney Avrupa Ülkeleri Gruplaması(★)

POLARİZASYON

Yörünge	Alt Yarı		Üst Yarı	
	Sola Dairesel	Sağa Dairesel	Sola Dairesel	Sağa Dairesel
37° batı	Andorra	San Marino	Monako	
	4,8,12,16,20	1,5,9,13,17	21,25,29,33,37	
		Lihtenştayn	Vatikan	
31° batı		3,7,11,15,19	23,27,31,35,39	
	Portekiz	İrlanda	İzlanda	
	3,7,11,15,19	2,6,10,14,18	21,25,33,29,37	
19° batı		İngiltere	İspanya	
		4,8,12,16,20	23,27,31,35,39	
	Batı Almanya	Fransa	İsviçre	Belçika
5° doğu	2,6,10,14,18	1,5,9,13,17	22,26,30,34,38	21,25,29,33,37
	Avusturya	Lüksemburg	İtalya	Hollanda
	4,8,12,16,20	3,7,11,15,19	24,28,32,36,40	23,27,31,35,39
5° doğu	Finlandiya	Türkiye	İskandinav Ülk.	Kıbrıs
	2,6,10	1,5,9,13,17	22,24,26,28,	21,25,29,33,37
	Norveç		30,23,36,40	
5° doğu	14,18			
	İsveç	Yunanistan	İsveç	İzlanda
	4,8	3,7,11,15,19	34	23,25,31,35,39
5° doğu	Danimarka		Norveç	
	12,16,20		38	

(★) IBA Technical Review.18, March 1982, s.5.

Lüksemburg'a da 40 Watt güç ile çok dar bir alana yayın yapma izni verildi.

Bu etkenler, yani uydunun gücü ve yayın alanı göz önüne alınarak, uydunun foot-printi(yayın izdüşümü) çizilebilir(15).

Uydu İle TV Yayın Standartlarının Genel Değerlendirmesi

Avrupa'da uydu yayını için amaçlanan yayın standartlarını değerlendirmek gerekirse ana ilkeler şöyle özetlenebilir.

1. İzleyicinin karasal link sistemi ile yapılan yayından, kablolu sistem veya video-teypten aldığı görüntüye eşit kalitede görüntü almasının gerçekleştirilmesi.

2. İzleyicinin yüksek kalitede alımını, yalnızca ulusal yayını izleyebildikleri basit yapıllı alıcılar veya daha geliştirilmiş olan ve hem ulusal yayını hem de komşu ülke istasyonlarının yayınına alabilen alıcılar kullanarak gerçekleştirebilecek yüksek kaliteli televizyon ve ses kanallarının sayısının arttırılması.

3. Alınabilir bilgi hizmetinin kalite ve kapasitesinin arttırılması.

(15) John Hawkins. "The Next Wave of Communication", a.g.d., s.18.

4. Alıcı sistemleri ve görüntü teknolojisinin birlikte gelişiminin sağlanması.

5. Sistemin yeterliği saptanarak, kullanıma uygun yayılım alanının belirlenmesi.

6. Alıcı araçların maliyetinin belirlenmesi ve ekonomik hale getirilmesi(16).

Teknoloji

Bir uydu, tüm yükü taşıyan merkezi bir platform üzerine yapılır. Bu platform, motor ve elektrik sistemini içerir. Uydu, çeşitli nedenlerle yeruyumlu yörüngesinden sapabilir. Bu durumda, üzerinde taşıdığı roket tipi küçük motorlar ile bulunması gereken yörüngeye yeniden oturtulur. Bu nedenle uydunun taşıdığı yakıt miktarı, uydunun kullanım süresini etkileyen önemli etkenlerden biridir.

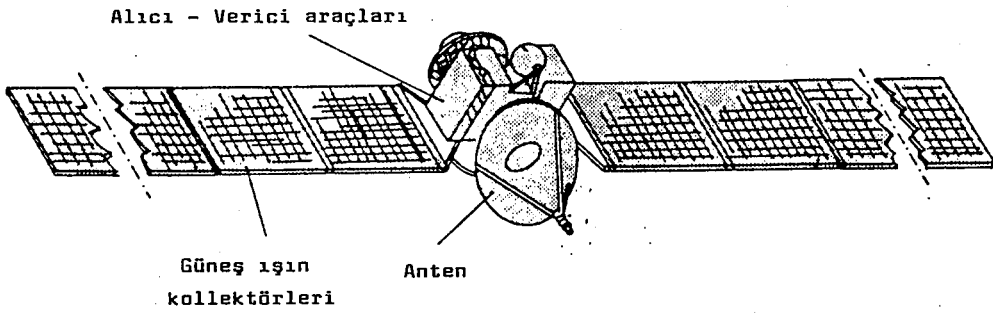
Uydunun, güneş enerjisinden yararlanmasını sağlayan güneş donanımı, gerekli elektrik enerjisini sağlar. Güneş donanımı, ki bunlar uydunun kanatları gibi durur, uydu uzaya atıldıktan ve son yörüngesine oturtulduktan sonra açılır. Yayın uydusunun çalışması için 5-10 kW güce ihtiyaç vardır. Bu gücü sağlamak için güneş donanımı yüzeyinin (kollektör deneni ve güneş ışınlarını toplayan yüzey)

(16) John Hawkins. a.g.d., s.8.

50-100 m², bir uçtan bir uca kanat açıklığının ise 50 m. olması demektir.

Uydunun taşıdığı gereçler arasında, bir alıcı, bir de verici anten bulunur. Bu antenler yayın alanına yönlendirilirler.

Taşıdığı tüm yük ile, bir uydunun ağırlığı bir ile iki ton arasında değişir(17).

Şekil 2. Genel görüntüsü ile uydu

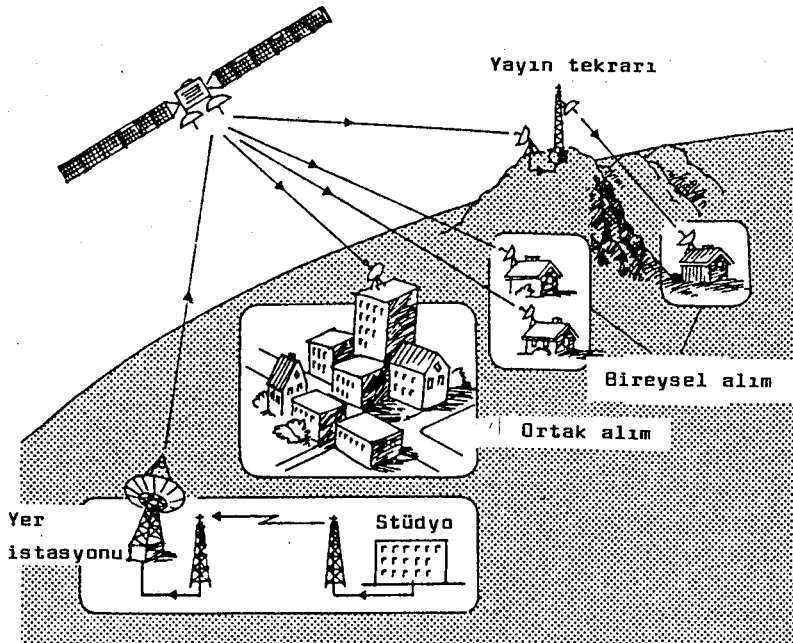
Yukarıda uydunun güneş enerjisini kullandığını belirtmiştik. Ancak, uydu batıda hangi yörüngede olursa olsun,

(17) Nordic Council of Ministers. a.g.k., s.28.

dünya uydu ile Güneş arasına girdiğinde, uydu güneş ışınlarını alamadığı için, enerjisini kaybeder. Yani, uyduya göre bir tür güneş tutulması olur. Bu tutulma yaklaşık birkaç dakika sürer. Tutulmanın daha uzun süreceği belirlenen yörünge durumlarında, uydu üzerinde pillerin bulunması gerekir. Tutulma durumunda uydu, bu pillerden alacağı enerjiyi kullanır(18).

Uydu Yayınının Alınmasında Temel Teknoloji İlkeleri

Şekil 3 uydu ile doğrudan televizyon yayınında temel yapıyı gösterir.

Şekil 3. Uydu ile doğrudan TV yayınında temel yapı

(18) John Hawkins. a.g.d. s.18.

Programlar yapım merkezinden, sinyali uyduya gönderecek yer istasyonuna aktarılır. Bu yer istasyonu, programı, uyduya gönderir. İzleyicinin alıcı antenleri, uydunun verici anteninden ulaşan sinyali alarak izlenmeyi gerçekleştirir.

Kullanılan frekanslar, mikrodalga frekanslarıdır. Bu frekanstaki sinyali göndermek ve almak için tabak biçimli (parabolik), sapları 60-100 cm. olan antenler kullanılır.

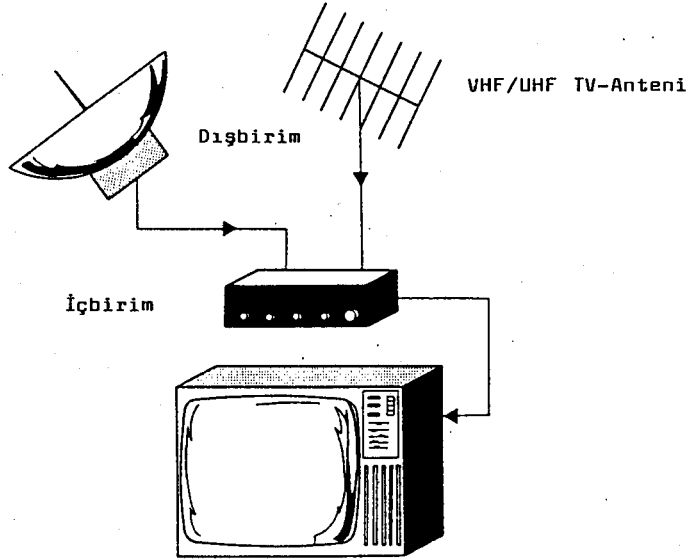
Uydular gönderilen ve dünyaya ulaşan sinyalin sağlıklı alınması da antenin büyüklüğü ile sınırlıdır. Çıkış gücünün en verimli bir biçimde kullanılması için de, uydu sinyalinin sınırlı coğrafik alanları kapsayacak biçimde verilmesi gerekir.

Bireysel Alım

Bireysel alım araçları üç parçadan oluşur: 1. dış birim, 2. iç birim, 3. televizyon alıcısı.

Dış birim; bir anten ve uydudan gelen mikrodalga sinyalini düşük frekansa çeviren mikrodalga birimini içerir. Sinyal buradan kablo ile iç birime aktarılır. Burada sinyal yeniden çevrilir ve herhangi bir alıcı televizyon setinin kabul edilebileceği duruma getirilir. Kanal seçimi yapılarak istenen kanal izlenebilir. Birden fazla televizyon alıcı seti varsa, birbirine bağlı olmayan farklı kanalları izleyebilmek için her alıcıya bir iç birim bağlamak gerekir.

Farklı pozisyonlardaki yer uyumlu uydulardan sinyal alımı için genellikle ek alıcı araçlar gereklidir(Şekil 4 Bireysel alım).

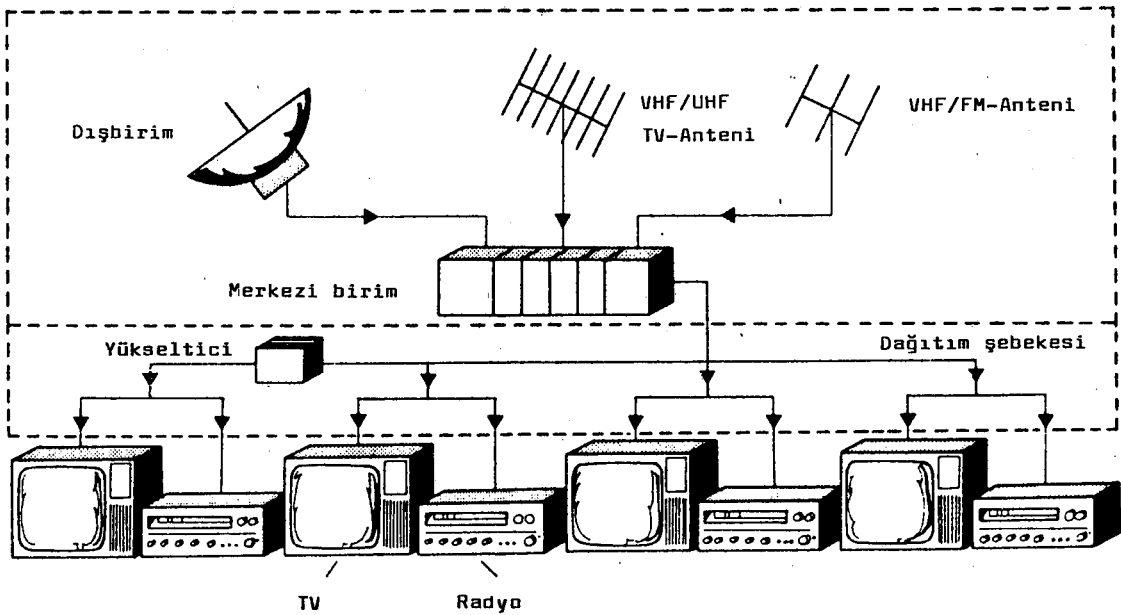
Şekil 4. Bireysel alım

Ortak Alım

Ortak alım, bir anten ve mikrodalga biriminden oluşan bir ortak dış birimi gerektirir. Ortak alımda kullanılan dış birimler, bireysel alımda kullanılanlara göre daha karmaşıktır. Alıcısı ortak alıcıya bağlı bir abone kendi tercihinine göre kanal seçebilmelidir. Bu da, her kanal için bir sinyal değiştirici(Converter) aracın merkeze yerleştirilmesi demektir. Gelecekte her merkez, daha fazla değiştirici ile gereksinmeye cevap verebilecek durumda olacaktır.

Karadan yapılan kablo ile dağıtım ile her kanaldan yapılan yayımlar alıcılara iletilecektir.

Pekçok ülke, ortak anten sistemleri için teknik standartlar oluşturma çabası içindedir. Amaç abonelerin daha kaliteli program alımını gerçekleştirmek için minimum standartlara ulaşmak. Aksi takdirde ileride abonelerin karşılaşacakları güçlükleri yenmek daha zor olacaktır(19) (Şekil 5 Ortak alım).

Şekil 5. Ortak alım

(19) Nordic Council of Ministers. a.g.k., ss.22-23.

Uydu İle Televizyon Yayınının Avantajları

Uydudan yapılan televizyon yayını ile, yayın yapılması amaçlanan alanın tamamına ulaşılabilir ve ulaşılan alanın tamamına ayrı kalitede yayın götürülebilir. Radyo-link sistemi denilen karasal yayında sinyal gücünü, vericiden uzaklık ve coğrafi engeller etkilediği gibi, sinyal gücü bu yayında da etkilenir. Bu nedenle yayının özellikle alınmasını istediğimiz veya gölgede kalan bölgelere yüksek güçlü vericiler veya küçük ikincil istasyonlar yapılabilir. Ancak, uydudan yayın yaparak, uydunun bulunduğu yörüngeden hemen hemen nüfusun tamamına hizmet sunulabilir. Uydu ile ulaşabildiğimiz alanın tümüne karasal sistemle ulaşmak, oldukça önemli miktarda sermaye yatırımı ve sistemi kurmak için daha uzun bir zaman ister.

Gelişmekte olan ülkeler için, eğitim yayınlarını halka ulaştırmada hızlı ve ekonomik bir yoldur. Gelişmekte olan ülkelerde alıcı araçların satın alınmasında güçlükler olabilir ama, güçlü aktarıcılar ve güçlü vericilerin bulunmadığı yerlerde doğrudan televizyon yayını diğer medyalarla karşılaştırılamayacak kadar çok etkilidir.

Endüstrileşmiş ülkelerde, değişen ihtiyaçlara göre, yöresel televizyon programları, karasal UMF ve VHF bandlarını devralacak ulusal programlar için ya daha yeni ortamlar veya daha yüksek frekanslar kullanılmak zorunda kalınacak. Bu ülkelerde uydu yayını, ulusal programların yayımlandığı değiştirilebilir alan veya karasal yayın sistemi

ile yapılamayan hizmetlerin ulaştırılmasında bir araç olacak. Bazı yayıncıların, program çeşitliliği getiren yöresel televizyonların yerini alabileceği için, doğrudan uydu yayını yapılmasından çekindikleri düşünülmektedir(20).

Bazı Ülkelerde Uydu İle Yayın Uygulamaları

İngiltere

İngiltere'de uyduların televizyon yayınlarında kullanılmasına önce karşı çıkıldı. İngiltere'de uydu ile yayın yapmaya gerek olmadığı, bu uygulamanın dağlık coğrafi yapıya sahip olan ülkeler için geçerli olduğu savunuldu. Bunun yerine beş veya altı karasal(radyo-link) yayın ağının kurulabileceği, bu yayın ağlarından bazılarının ulusal ölçülerde olacağı, yayının kesildiği veya karıştığı yörelerde de birkaç yöresel TV yayın ağının kurulabileceği söyleniyordu. Ayrıca bu görüşe göre I. ve III. Band UHF yayınlarında 405 satırlık eski sistem kapatılarak, 625 satırlık renkli yayın uygulamasına geçilebilirdi.

Uydu ile yayın yapılması durumunda, komşu ülkelerin de aynı anda yayın yapmaları ile yayında önemli karışmalar

(20) Osamu Ogawa. "Prospects for Direct Broadcasting by Satellite in Japan", EBU Review, Volume XXVIII, January 1977, ss.79-81.

olacak, her ülke bir diğ erinin yayınlarını izleyecek, önemli politik ve telif hakkı sorunları doğ acaktı(21).

1970 yılında başlayan çalışmalar sürerken, yukarıda verilen tartışmalar da sürüyordu. Bu yıllarda İngiltere'nin uzay çalışmalarında politik sorumluluk "Endüstri Bölümü" denilen bir bölüme verildi. Bazı kuruluşlar doğ rudan yayın uydusu için girişimlerde bulunurken, BBC(British Broadcasting Corporation) ç abuk davranarak BBC 1 ve BBC 2 kanallarının yayınında kullanılmak üzere iki uydu kanalı satın aldı. Önceleri Devlet otoriteleri bu konuya ilgisiz kaldılar, ama kısa süre sonra çalışmaların sorumluluğ u bir bakana verildi. Bundan sonra çalışmalar daha da hızlandı ve bir süre sonra, İngiltere'nin 1986 Temmuz ayında iki kanallı olacak kendi uydusunu atması karara bağ landı(22).

Ancak daha sonra program de ğ iştirilerek bir yıl erte- lendi. İngiltere uydusu 1987 yılında uzaya atılacaktır(23).

İngiltere aynı zamanda Intelsat'a % 13.427633 payla üyedir ve Intelsat'ın uydularından çok amaçlı olarak yarar- lanmaktadır.

(21) James Radmond. "Broadcasting to the Home Via Satellite", EBU Review, Volume XXVIII, January 1977, s.8.

(22) John Hawkins. a.g.d., s.23.

(23) OECD. The Space Industry. Paris, 1985, s.18.

Fransa

Fransa, yıllarca ESA'nın(European Space Agency) destekçisi olmuştur. Ancak Kasım 1979'da Fransa ile Batı Almanya kendi yayın uyduları projelerini gerçekleştirmek için anlaştilar. Her iki ülkenin ilk uydularını 1985 yılı içinde atmasına karar verildi. Fransa izleyen 15 yıl içinde dokuz uydu yapmayı ve uzaya atmayı planladı.

1974 yılında çıkarılan bir yasa ile yayında devlet sektörü yeniden düzenlendi. Buna göre devletin yayın kurumu TDF(Télédiffussion de France), TF 1, Antenne 2(A2) ve France Region 3(FR 3) adı verilen üç kanallı bir yayın sistemine sahip oldu(24).

TDF 1 adı verilen Fransa uydusu iki ulusal kanal olan TF 1 ve A2 kanallarınının program dağıtımında kullanılacaktır. TDF 1 1984 yılında uzaya atılmıştır.

Fransa, % 4.799017 payla INTELSAT üyesidir(25).

Batı Almanya

Batı Almanya da ESA ile anlaşma imzalamış bir ülkedir. Ancak B. Almanya kendine ait 2-Sat projesini gerçekleştirme kararı aldı. Bu proje ile, iki ulusal TV kanalı

(24) John Hawkins. a.g.d., s.23.

(25) Richard C. Colino. a.g.r., s.30.

olan ARD 1 ve ZDF'nin hizmetlerine destek sağlamayı planladı. Almanya'nın daha sonra hizmete girecek beş kanalı da, iki ARD, iki ZDF ve bir EEC (Bölgesel yayın istasyonu) yayınlarında kullanılacaktı.

Batı Almanya'da yayınları Länder eyaleti kontrol eder. Telekomünikasyon hizmetlerinin kontrolü de Federal Devlet'e aittir. Bu ayırım planlamada önemli güçlükler doğurmuştur.

Bu arada bazı yayımcılar ve özel şirketler, Lüksemburg'da olduğu gibi, Radio-Tele Lüksemburg'un (RTL) şekillendirdiği hizmete benzer, Alman gazetelerinin % 20, dergi yayımcılarının % 10 sermaye katılımı ile gerçekleştirilecek ve işletme giderlerini reklam gelirlerinden karşılayacak bir uydu hizmetini gerçekleştirmek için girişimlerde bulundular.

Almanya yukarıda sözü edilen ARD 1 ve ZDF istasyonlarının yayın hizmetlerini uydu kullanarak destekleme projesini gerçekleştirmiştir.

Almanya aynı zamanda, % 4.245364 katılımı ile INTELSAT'a üyedir(26).

İtalya

İtalya'da yayın tekeli İtalya Radyo Televizyon Kuruluşu, RAI'nın(Radio-Televisione Italiana) elindedir. Özel televizyon şirketi kurma çabaları sonuç vermiştir.

Uydu kullanımı, İtalya Parlamentosu'nun onayına bağlıdır ve parlamenterler bu konuda istekli görünmektedirler. RAI ulusal yayın sistemini güçlendirmek için muhtemelen ESA'nın 2.sat uydusundan kanal alacaktır. Ancak özel yayın şirketleri ve bazı film şirketleri, İtalya'nın kendi uydusunu atması için yoğun çaba içindedirler.

İtalya daha sonra kendisine ait uydu "Italsatı" 1987 yılında atmayı planlamıştır(27).

İskandinav Ülkeleri

İskandinav Ülkeleri, İsveç, Norveç, Danimarka, Finlandiya ve İzlanda, 1977 WARC Plan'da belirtildiği gibi, ulusal ve bölgesel nitelikli bir yayın sistemi kurmak için (NORDSAT) izin almışlardır. Ülkeler arasında çıkan, para ve yayın düzenleme sorunları, ülkelerin egemenlik hakları konusunda ortaya çıkan görüş ayrılıkları nedeni ile NORDSAT projesi askıya alınmıştır.

Şimdi, Finlandiya ve İsveç Tele-X adını verdikleri kendi uydularını atma hazırlığı içindedirler.

(27) OECD. a.g.k., s.90.

İsviçre

İsviçre, kendi uydusunu atma konusunda önemli güçlükler içindedir. Çünkü, merkezi coğrafi konumu nedeni ile İsviçre'yi, üç yandan, B. Almanya, İtalya ve Fransa'nın uydu yayınlarının dağılım alanları, parçalar halinde etki altına almıştır. Bu çok önemli yayın karışmalarına neden olmaktadır. İsviçre bu güç durumu protesto etmekte ve bu durumu aşabilmek için yeni proje araştırmaları içindedir.

Amerika Birleşik Devletleri

A.B.D. 1958 yılından beri uydu çalışmaları yapmaktadır. O yıldan beri de pekçok, çok amaçlı uyduyu uzaya atmıştır. Yayın uyduları da gerek ulusal, gerekse uluslararası ölçülerde hizmet vermektedir.

A.B.D. çalışmalarının gelişimini iki aşamada gerçekleştirmiştir. İlk aşama, Başkan Nixon'ın yayın politikasını belirlemesi ve açıklaması ile gerçekleşmiştir. Bu politika A.B.D. içinde çok karlı ve tüm ülkeyi kaplayan bir yayın sisteminin kurulmasını sağlamıştır. İkinci aşamada A.B.D.'nin 25 uydu atmasına karar verildi. Bunun yanısıra özel yayın şirketlerine de uydu atma izni verildi(28).

(28) "TV Satellites". Inter Media. July 1981, Volume 9, No.4, s.26.

A.B.D. uydularından yayın alımı, bireysel alımda büyük antenler ve pahalı iç gereçler gerektirdiği için, sistem abonelere kablo ile bağlanarak ortak alım gerçekleştirilmiştir.

A.B.D.'de uydu ile yayın çalışmaları Federal Communication Comissions'a(FCC) verilmiştir. Komisyon A.B.D.'nde gerek özel yayın uydularının kullanımı, gerekse ulusal yayını halkın alabileceği biçime sokmak için yaptığı, ulusal yayım uydularının kullanımı çalışmalarını tamamladı(29).

A.B.D.'ne ait 18 yeruyumlu yayın uydusu halen hizmettedir.

Sovyetler Birliği

Televizyon yayın ağının oluşturulmaya başladığı ilk yıllardan beri, Sovyetler Birliği, bu yayın ağını tüm yerleşim alanlarına ulaştırmak için yoğun bir çalışmaya girdi. Ülke sınırları içinde kalan tüm alana yayın hizmeti götürmek için, eldeki teknik olanaklar içerisinde, yüzlerce yayın istasyonu ve aktarıcı istasyonlar kurmak gerekiyordu. Bu istasyonların birbirlerine bağlanmaları için de binlerce kilometrelik radyo-link hattı kurulacaktı. Kurulan bu sistem bile Sibirya'daki uzak ve dağınık yerleşim birimleri

(29) John Hawkins. a.g.d., s.25.

ile, doğuda ve kuzeyde uç noktalara yayının ulaştırılmasında yetersiz kalacaktı.

Buna en iyi çözüm, uydu kullanarak program iletim sistemi kurmaktı. İlk yayın sistemi de Nisan 1965'de hizmete giren Molniya 1 uydusu ile kuruldu. Bu sistem programları Moskova-Paris, Moskova-Viladivostok ve diğer şehirler arasında aktarılmasında kullanılmıştır.

İki yıldan daha az bir zaman içinde, ORBITA sistemi adı verilen, uyduya bağlı yer istasyonlarından oluşan ve Sovyetler Birliği'nde imal edilmiş olan sistem 2 Aralık 1967'de hizmete girmiştir. Yer istasyonları, Magadan, Yakutsk, Ashkabad, Khabarusk, Chita, Brask ve yayın alanı içine alınması gereken diğer yerleşim merkezlerinde kurulmuştur. Böylece 20 milyon izleyiciye yayın hizmeti götürülebilmıştır(30).

Bundan sonra Sovyetler Birliği, Radoga, Gorizon, Ekran 1, ve Loutch adlı yeruyumlu uydu serilerini uzaya atarak yayın sistemini etkili hale getirmiştir(31).

(30) V.F. Somoylov-B.P. Kromoy. TELEVISION. (İngilizceye çeviren: Boris Kuznetsov), M.R. Publishers, Moscow 1977, s.301.

(31) "TV Satellites". a.g.d., s.27.

Afrika

Afrika'da, Sahra'nın güneyinde önemli ve ilginç zıtlıklar vardır. Bu alanda yer alan 25 siyah Afrika ülkesine uydu yayını yapmak için çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan biri, Fransa'nın Socrate adı verilen sistemi ile bir eğitim yayını uygulamasıdır.

Daha sonraki çalışmalarda ITV-Unesco ortak komisyonu bu alanda kuramsal bir model önerdi. Bu modelde üç kanallı iki uydu atılması öneriliyordu. Bu uydularla 806.000 alıcıya ulaşabilecek, 706.000 okula ve yetişkin eğitim merkezine yayın yapılabilir. Sistem kullanılarak, günde, 36 saat ilkokullara, 36 saat orta dereceli okul ve üniversitelere 48 saat yetişkinlik eğitime yönelik, 48 saat dil programı, 28 saat genel anlamda (Kültür, eğlence, spor, haber) olmak üzere 148 saatlik program yayını yapmak sözkonusuydu.

Sistemin uygulamaya dönük çalışmaları devam etmektedir.

Arap Ülkeleri

Arap ülkelerinin en büyük sorunu, bu ülkelerden çıkan haber filmlerinin aktarılmasıdır. Birkaç aktırım

(32) Edward W. Ploman. "Satellite Broadcasting: Promise and Reality". EBU Review, Volume XXVIII, January 1977, s.86.

yolu vardı ama yetersizdi. Kıtalarından kopuk bir coğrafi alana yerleşmiş olan Arap Ülkeleri, konumları itibariyle de çok ters bir yerdeydiler. Arap haber ajansları da haber yaydıkları alanı genişletmeye istekliydiler, ama haber ağları yoktu. Haber gönderimi gecikiyor, haber yabancı ajanslara ulaştığında bayat habere dönüşüyor, işe yaramıyordu. Bu durum 1970'lere kadar devam etti.

Bundan sonra bölgede çıkan çeşitli olaylarla haber ajansları daha aktif hale geldiler ve Arap ülkelerinden dışarıya haber akışı arttı. Bu da Arap ülkelerini yeni çözüm yolu aramaya itti. Ülkeler bu nedenle pek çok kez toplandılar. Toplantılar sonunda haber akışını hızlandırmak için uydu atılmasına karar verildi ve bu konu ASBU'nun (Asia-Pacific Broadcasting Union) 1979 genel toplantısında ele alındı. ASBU'nun da desteği sağlanarak 1984 yılında ARABSAT adlı uydunun atılmasına karar verildi. Uydu planlandığı tarihte atılarak hizmete girdi(33).

Japonya

Dünyada uydu ile yayın çalışmaları sürerken, Japonya bu alanda büyük deneyimi olan A.B.D. ile NASA'nın çalışmalarına katılmak ve küçük yer terminalleri yapmak için

(33) The Arab States Broadcasting Union. "Arab Broadcasters Extend Their Coverage". İnter Media, July 1981, Volume 9, No.4, s.89.

anlaştı. Japon yayın kuruluşu NHK'yı(Nippon Hoso Kyokai) devreye soktu. Bu çalışmalardan sonra da ilk deneysel amaçlı yayın uydusu BSE'yi 1978 yılında atmaya planladı ve planı gerçekleştirdi.

Deneme başarılı oldu. Yayın alanı içinde yayın kalitesi tatmin ediciydi. Gerek ortak alım, gerekse bireysel alım için uydunun gücü yeterliydi.

Japonya'nın, sınırları içindeki çok sayıda ve dağınık adalara yayın yapması gerekiyordu. Bu nedenle yayın ağının uydu ile desteklenmesine karar verildi. Bu alandaki çalışmalarını da, A.B.D.'nin NASA kuruluşu ile işbirliği içinde çalışacak kendi örgütü NASDA'yı(National Space Development Agency of Japon) kurarak, NASDA'ya yükledi(34).

(34) Osamu Ogawa. a.g.d., ss.78-79.

BÖLÜM III

TÜRKİYE'DE TELEVİZYON YAYINCILIĞI

TRT Televizyonu Yayın Sistemi

TRT Televizyonu, 1968 yılından başlayarak, zaman içinde tüm Türkiye'ye yaymaya çalıştığı bir radyo-link sistemi ile programlarını yayınlamaya başlamıştır. Bu sistem televizyon yayınlarının dünyada izleyiciye sunulmasından beri, teknik özellikleri değişerek geliştirilse de, kullanılan bir sistemdir.

Televizyon dalgaları teknik özellikleri nedeni ile fazla uzağa gönderilememektedirler. Bu nedenle, amaçlanan noktaya ulaşmak için çok sayıda aktarıcı istasyonların birbirini görecektir şekilde arazinin tepe noktalarında kurulmasıyla oluşan radyo-link hattında taşınması gerekmektedir.

Link hattı üzerinde yerleşim birimlerine yakın noktalarda verici istasyonlar ve verici anten vardır. Vericiler ve verici antenler elektromanyetik televizyon dalgalarını, ses ve görüntüyü ayrı ayrı, alıcılara ulaşacak şekilde yayarlar. Alıcıların yapısı da, ses ve görüntüyü ayrı ayrı olarak kullanacak biçimdedir. Alıcı bu sinyalleri kendi bünyesinde birleştirerek izleyiciye verir. Ses ve görüntü

aynı anda izleyiciye ulaştığından program bir bütün olarak algılanır(35).

Çok sayıda aktarıcı istasyonun kurulması ile link hattının oluşturulması oldukça pahalı bir yatırımdır. Hattın kullanılmasından sonra çalıştırılması, bunun için istihdam edilen personel giderleri, bakım onarım harcamaları ile işletme maliyeti de büyük olmaktadır.

Bu sistemin kullanılması ile yapılan televizyon yayını, Türkiye'de, ülkenin dağlık coğrafi yapısından kaynaklanan engeller ve link sisteminin yetersizliği nedeni ile, Türkiye'de yayın tekeli elinde bulunduran TRT'nin televizyon yayını, izleyici her noktada net olarak alamamaktadır. Bu da sınırlarımız içinde uç noktalarda, yani sınır boylarında ve deniz kıyısı yerleşim alanlarında yaşayan TV izleyicisini komşu ülkelerin, örneğin; Güneydoğu Anadolu'da Suriye ve Irak, Doğuda İran, Kuzey Doğuda Sovyetler Birliği, Trakya ve Ege Bölgesinde Yunanistan televizyon yayınlarını izlemeye itmiştir.

Türkiye'de Uydu Yayınlarının Alınması

Türkiye'de, son yıllarda yapılan yayınlar, özel şirketlerin konuya eğilmeleri, izleyicinin değişiklik isteği ile birleşince uydu yayınlarını alma çalışmaları

(35) Aysel Aziz. Radyo ve Televizyona Giriş, ss.19-20.

hızlanmıştı. Bu konuda çeşitli gazete ve dergilerde de halkı aydınlatmayı amaçlayan çeşitli yazılar yazılmıştır.

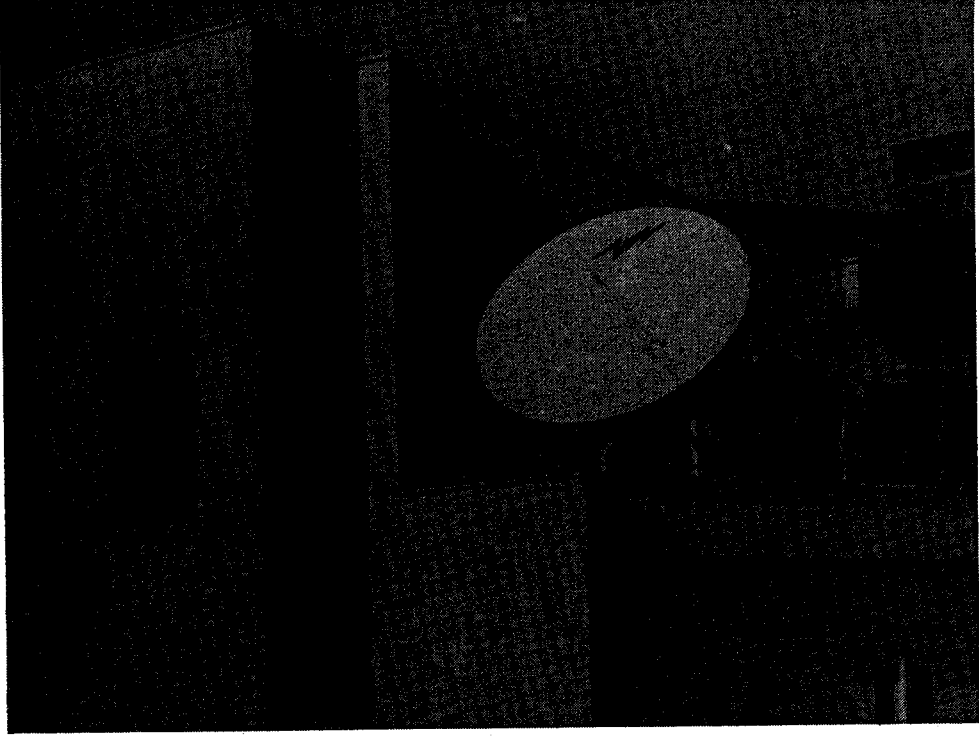
Engin Giray, 2.2.1986 tarihli Hürriyet Gazetesi Pazar ekondaki yazısında şöyle diyor;

"..... Şu sırada Türkiye'de Televizyon meraklılarının gündeminde tepeden inme televizyon var. Tepeden inmeden amacımız, uzay uydularından doğru-
dan yerdeki televizyon alıcılarına gelen televizyon yayınları. Yukarıdan program çiselemeye başladı bile. Yakında tam anlamı ile sağanağa dönüşecek. Ve bizler ters bir şemsiyeye benzeyen çanak anten-
lerimizi açarak, ekranlarımızı uzak diyarların programları ile doldurmaya başlayacağız"(36).

Oldukça büyük, yaklaşık 4,5 m. çapında, gerektiğinde daha büyük olabilen, ters döndürülmüş bir şemsiyeye benzeyen bu antenler ülkemizde de, çeşitli kuruluşlarca ithal edilerek satılmaya başladı. Söz konusu antenlerin satış fiyatları 2,5 milyon liradan başlayarak, anten büyüklüğüne göre artan oranlarda 20 milyon liraya kadar yükseliyor.

Bu antenlere ulaşabilen uydudan yapılan televizyon yayını, link hattı gereğini ortadan kaldırmakta ve sinyalin ulaşacağı alanın uzaklığı sorun olmamaktadır. Dünyadan yaklaşık 36.000 km. yükseğe yerleştirilmiş bir uydu ile tüm dünyaya yayın yapabilmek mümkündür.

(36) Engin Giray. "Bu gece Nereyi Seyredelim?" Hürriyet Gazetesi Pazar Eki, 2.2.1986, s.2.

Fotoğraf 1. Uydu Anteni

Türkiye'de, herhangi bir yere konmuş uydu anteni ile, uydulardan yapılan bazı yabancı televizyon yayınları izlenebiliyor. Bu uydulardan hiçbiri doğrudan Türkiye'ye yöneltilmemiştir. Yani Türkiye bu uyduların foot-printi (yayın düşüm alanı) içinde değildir. Alınan yayınlar uydudan gelen sinyallerin harmoniklerinin(dalga serpintileri) yakalanması yolu ile izlenebiliyor. Bu yayınlar, doğrudan doğruya foot-print içinde alınan yayına oranla çok net olmasa da, izlenebilir niteliktedir.

Dalga serpintisi şeklinde de olsa, Türkiye'ye ulaşan yabancı yayınlar, bu yayını almaya yarayan sistemi kurmaya yetecek ekonomik gücü olan izleyici için yeni bir seçenek oluşturacaktır.

Gerek komşu ülkelerin yayınlarını gerekse uydulardan yapılan yayınları izlemeleri açısından, izleyiciyi kontrol etme ve engelleme olanağı yoktur. Bu yayınlar Türkiye üzerine her türlü propagandayı yöneltmeye, istenmeyen eğitim, kültürel ve siyasal etkileri getirmeye açık yayınlardır(37).

Türkiye'de ticari amaçlarına ulaşmak için uydu yayınlarının alınması konusunda çalışmalar yapan şirketler her ne kadar, uydudan yapılan yayınlardan hangilerinin izlenebileceği, izleyebilmek için hangi ek araçların kullanılması gerektiği konusunda görüş birliği içinde değilse de, tüm bu etkileri ve sonuçlarını getirmede aracılık etmektedirler.

Bu durum, Türkiye'de özel radyo ve televizyon yayın istasyonlarının kurulmasına izin verilmediği halde, özel istasyonlar bir yana, yabancı yayın organlarının yayın yapması demektir. Oysa Türkiye'de Radyo ve Televizyon Yayınları Devletin tekelindedir.

Yayında Devlet Tekeli ve Yabancı Yayınlarla Ortaya Çıkan Sorunlar

Türkiye'de radyo ve televizyon yayınları devletin tekelindedir ve buyasalarla belirlenmiştir. Bu konudaki,

(37) Şenay Kalkan. "Uydu Yayın Karmaşası". Cumhuriyet Gazetesi, 31.1.1986, ss.1-10.

anayasanın 133. maddesi şöyledir:

"Radyo ve Televizyon yayınları, ancak devlet eliyle kurulur ve idareleri tarafsız bir kamu tüzel kişiliği halinde düzenlenir.

Kanun; Türk devletinin varlık ve bağımsızlığını, ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünü, toplumun huzurunu, genel ahlakı, ve anayasanın 2. Maddesinde belirtilen Cumhuriyetin temel niteliklerini koruyacak tarzda yayın yapmasını düzenler ve kurumun yönetim ve denetiminde, yönetim organlarının oluşturulmasında ve her türlü radyo ve televizyon yayınlarında tarafsızlık ilkesini gözetir"(38).

Uydu ile yapılan televizyon yayınlarının ve komşu ülke televizyonlarının sınırlarımızı geçen yayınlarının yurttaşlarımız tarafından izlenmesi durumunda 133. maddenin ikinci paragrafında belirtilen, yayınlarla ilgili ilkeler kâğıt üzerinde kalmakta ve uygulamaya konulamamaktadır. Çünkü bu yayınları istenen biçime sokmak ve kontrol altına almak olanaksızdır. Bu anlamda bir girişim, ülkelerin iç işlerine ve yayın politikalarına müdahale anlamına gelebilir.

Anayasının 133. maddesinin gereklerini düzenlemek için 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu çıkarılmış ve yayın hizmetleri denetim altına alınmıştır.

(38) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 1982, Madde 133.

Türkiye Radyo ve Televizyon Kanununun 4. maddesi a bendi;

"Radyo ve televizyon verici istasyonlarının kurulması, işletilmesi, yayınlarının düzenlenmesi ile yurt içinde ve dışında yayın yapılması, Devletin tekelindedir. Bu tekel Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu tarafından kullanılır. Ancak bu konuda belirtilen esaslara uygun yayın yapmak şartıyla Polis ve Meteoroloji radyo istasyonları kurmaları, sürekli ve kesintili radyo yayını yapmaları Radyo ve Televizyon Yüksek Kurulu'nun iznine tabidir."

Aynı kanun maddesinin b bendi:

"Radyo ve televizyon yayınlarının dinleyici ve izleyiciye seçme hakkı tanıyacak şekilde birden fazla kanaldan ve bütün yurt sathına yapılması esastır"(39).

Kanunun 5. maddesinde de yayın esasları belirlemiştir ve Anayasanın 133. maddesine paralel olarak aykıntılar verilmiştir. 5. maddenin konu ile ilgili maddeleri şöyle sıralanır:

"a) Anayasanın sözüne ve ruhuna bağlı olmak; Devletin ülkesi ve Milleti ile bölünmez bütünlüğü, milli egemenliği, Cumhuriyeti, kamu düzenini, genel asayışı, kamu yararını korumak ve kollamak.

(39) "Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu"(2954 S.K.). Resmi Gazete, 14 Kasım 1983, 2. Mükerrer, Sayı 18221, Yasama Bölümü, s.2.

b) Atatürk ilke ve inkılaplarını kökleştirmek, Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkmasını öngören milli hedeflere ulaşmayı gerçekleştirmek.

c) Devletin milli egemenlik siyasetinin, milli ve ekonomik menfaatlerinin gereklerine uymak.

d) Devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini veya sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak, yahut Devleti ve Devlet otoritesini ortadan kaldırmak veya dil, ırk, din ve mezhep ayrımı yaratmak yahut sair herhangi bir yoldan bu kavramlara ve görüşlere dayanan bir devlet düzeni kurmak amacı güden rejim ve ideolojilerin propagandasına yer vermemek.

e) Genel ahlakın gereklerini, milli gelenekleri ve manevi değerleri gözetmek.

f) Türk milli eğitiminin temel görüş, amaç ve ilkelerine uymak.

g) Kolayca anlaşılabilir, doğru, temiz ve güzel bir Türkçe kullanmak.

h. Toplumun beden ve ruh sağlığına zarar verecek hususlara yer vermemek.

i. Karamsarlık, umutsuzluk, kargaşa, dehşet, saldırganlık gibi olumsuz duygular uyandırmak ve telkin etmek amacına yönelik yayın yapmamak"(40).

(40) a.g.ka. Resmi Gazete, 14 Kasım 1983, 2. Mükerrer, Sayı 18221, Yasama Bölümü, s.3.

Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu'nun, temel ilkelere ve yayın esasları bölümlerinde belirtilen görüşlerin tümü ve esaslardan yukarıya alınan bölümler incelendiğinde, yabancı yayınlar her ne şekilde ve yolla gelirse gelsin, yayın esaslarının çığneneceği ortaya çıkar. Yapılan yayın, propaganda amacına yönelik olmasa bile, yayını yapan ülkenin kendi izleyicisi için yaptığı yayın, bu ülke kültürünü taşıdığı için, Türkiye'nin devleti ve toplumuna yarar getirmesi düşünülemez. Kaldı ki, yayınları alınabilen devletler, bu olanağı kanununun 5. maddesi a bendinde gösterilen, "Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü, milli egemenliği, Cumhuriyeti, kamu düzenini, genel asayişini, kamu yararını korumak ve kollamak" şeklinde belirlenen esasları tam anlamı ile zedelemek amacına yönelik yayınlar yapabilirler.

Yukarıda sözü edilen sosyal ve kültürel etkilerin, yine yukarıda belirtildiği biçimde, yayını alınabilen ülkeler, gerek uydu yayını ile, gerekse link hattıyla yapılan yayınlarının kaçakları ile sınırlarımıza girdiğinde, amaç kendi izleyicilerine yayın yapmak bile olsa, Türk toplumuna uyması düşünülemez. Bu yayınlar yapılırken de hiçbir ülke, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasını, Türkiye devleti ile ilgili olarak, Devletin milleti ile bölünmez bütünlüğünü, milli egemenliği, Cumhuriyetini, kamu düzenini, Atatürk ilke ve İnkılaplarını, milli güvenlik siyasetini, ahlak değerlerini, dilini, kişilerin şeref ve haysiyetini göz önüne almayacaktır, alması da beklenemez.

Bu arada yine yukarıda belirtildiği gibi, konu ülkeler ülkemiz sınırları içinde, propaganda amacı ile yayınlarını yönlendirebilirler. Dünyamızda savaşlar hiç bitmemiştir. Son onbeş yıldır da sıcak savaşların sayısı ve şiddeti artmıştır. Bunun yanında onlardan daha etkin ve baskın biçimde soğuk savaşlar sürmektedir. Bunun sonucu olarak da, ülkeler birbirlerine tüm silahları ile saldırılmaktadır. Televizyon, ülkelerin ellerinde bulundurdukları, gerek yabancı ülkelere, gerekse kendi izleyicisine yönelen en etkin silahlardan biridir. Böyle bir silahı da kuşkusuz, tüm ülkeler kullanmaktan çekinmeyeceklerdir.

Türkiye, gerek coğrafi konumunun getirdiği stratejik önem, gerekse uluslararası anlaşmalarla bağlı bulunduğu kuruluşlar ve komşuları ile olan ikili ilişkileri nedeni ile dünyadaki soğuk savaşın kritik bir noktasındadır. Anlaşmazlığın temelinde, ülkelerin çıkar çatışmaları veya blok farklılıkları, nedeni ne olursa olsun bu anlaşmalar veya anlaşmazlıklar düğümü içinde birtakım amaçlı yayınlar Türkiye'ye yönelebilecektir.

TRT'nin(Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu) Kurulması
ve Görevleri

Türkiye Radyo ve Televizyon kanunu içinde yer alan Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu'nun kuruluşu ve görevlerine ilişkin kanunda da, radyo ve televizyon yayınlarının temel ilkeleri ve esasları yer almaktadır. Kanunun kuruluşu

ilişkin 8. maddesi; "Tarafsız bir kamu tüzel kişiliğine sahip Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu kurulmuştur. Kısa adı TRT'dir. Merkezi Ankara'dadır"(41) der.

Aynı kanununun 9. maddesinde Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu'nun görevleri belirlenmiştir. Bu görevler şöyle sıralanır;

"a) Radyo ve Televizyon verici istasyonları ve tesisleri kurmak, radyo ve televizyon yayınları yapmak, bunları genişletmek ve geliştirmek.

b) Radyo ve Televizyon yayınları için haber toplama ve program yapım, yayın maksatları ile gerekli birimleri oluşturmak.

c) Bu kanun çerçevesinde, milletlerarası radyo ve televizyon kuruluşları ve yabancı radyo ve televizyon kurumları ile ilişkileri düzenlemek, yürütmek ve başbakanlığın onayını alarak, gerektiğinde, anlaşma, sözleşme ve protokoller imza etmek.

d) İstasyon ve tesislerde kullanılacak alet ve cihazlarla ilgili araştırmalar yapmak veya yaptırmak ve gerekli hallerde işletme için zorunlu olan alet ve cihazları imal etmek veya ettirmek.

e) Yurt içinde yapılacak haber, kültür, bilim, sanat, eğelence ve benzeri türlerde, eğitici aydınlatıcı ve eğlendirici nitelikte her türlü yayınlarla;

(41) a.g.ka. Resmi Gazete. 14 Kasım 1983, Sayı 18221, 2. Mükerrer, Yasama Bölümü, s.5.

1. Atatürk ilke ve inkılaplarının kökleşmesine, Türkiye Cumhuriyetinin çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkmasını öngören milli hedeflerin gerçekleşmesine,
2. Devletin varlık ve bağımsızlığının, ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünün, toplumun huzurunun milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde insan haklarına saygılı ve Atatürk milliyetçiliğine dayanan demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti niteliklerinin korunmasına ve güçlendirilmesine.
3. Milli eğitim ve milli kültürün gelişmesine,
4. Devletin milli güvenlik siyasetinin, milli ve ekonomik faaliyetlerinin korunmasına,
5. Kamuoyunun Anayasa İlkeleri doğrultusunda serbestçe ve saygılı bir biçimde oluşmasına yardımcı olmak"(42).

TRT'nin kuruluş ve görevlerine ilişkin kanunun b bendinden başlayarak e bendine kadar verilen görevlerin tümü, Türkiye Radyo ve Televizyon Kanununda, Anayasanın 133. maddesi paralelinde ayrıntıların verildiği temel ilkelere ve esasları içermektedir.

TRT Genel Müdürlüğü, Televizyon Daire Başkanlığının kurum görevlilerine yayınladığı talimatın sunuş yazısında

(42) a.g.ka. Resmi Gazete. 14 Kasım 1983, 2. Makerrer, Sayı 18221, Yasama Bölümü, s.4.

Genel Müdür Prof.Dr. Tunca Toskay da kanun maddelerine göre yapım ve yayın yapılmasını istemektedir.

"Programların ekteki talimatta belirtilen genel esaslara, program kimlik formlarındaki özel şartlara, 2954 sayılı Kanundaki yayın esaslarına, 1986 Genel Yayın Planında öngörülen hedef ve ilkelere, kuruluş ve görev yönetmeliğinin program ünitelerine verdiği görevlere, yayınlara ilgili genelgelere tam uygunluk içinde hazırlanmasını ve yayının sağlanmasını rica ederim"(43).

TRT, yayınladığı talimatlarla da yapım ve yayını kanunda öngörülen şekilde gerçekleştirme çabası içindedir. TRT programları yapım ve yayın aşamasında, Genel Müdürlüğe bağlı olarak çalışan, Yayın Denetleme Kurulu tarafından denetlenerek, temel ilke ve esaslara uygun olup olmadığı saptanmaktadır(★).

(43) Tunca Toskay. 1986 Yılı Televizyon Programları Yapım Uygulama Talimatı I., Ankara.

(★) TRT'nin 1986 Yılı Televizyon Programları Yapım Uygulama Talimatının, konuya ilişkin Genel Yayın Esasları Bölümü EK.1'de verilmiştir.

BÖLÜM IV

UYDU KULLANARAK TÜRKİYE'DE ULUSAL TELEVİZYON YAYIN SİSTEMİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ

Kullanılan Yayın Sisteminin Yetersizliğinin Getirdiği Sonuçlar

Türkiye'de Devlet adına radyo ve televizyon yayınları tekeli elinde bulunduran TRT, kanununun 4. madde b bendinde belirtildiği gibi radyo ve televizyon yayınlarını yapmaktadır. Eylül 1986'ya kadar tek kanaldan yapılan televizyon yayınları, bu tarihten itibaren iki kanaldan yapılmaya başlamıştır. TRT belli bölgelerde, Ankara, İstanbul ve İzmir'de de olsa, ikinci kanalla izleyiciye seçme hakkı da getirmiştir.

Ancak, TRT televizyon yayınlarına başladığı ilk yıldan bu yana Türkiye'nin her noktasına, amaçlanan ölçüde ve aynı kalitede götürememiştir. TRT bu konuda çaba göstermişse de, III. Bölümde belirtildiği gibi, link sisteminin oluşturulmasında karşılaşılan güçlükler, Anadolu'nun dağlık coğrafi yapısı, sistemin amaçlanan her noktaya ve amaçlanan kalitede ulaştırılmasına engel olmuştur. Sistem atmosfer olaylarından etkilendiğinde yayın pekçok bölgede ya yapılamamakta veya çok zor ve kalite bozulmuş olarak gerçekleştirilebilmektedir. Yayının her ne nedenle olursa olsun tüm

yurt sathına götürülememesi, Türkiye Radyo ve Televizyon kanununun ikinci bölümünde temel ilkelere ilişkin 4. madde b bendinde belirtilen "Radyo ve Televizyon yayınlarının dinleyici ve izleyiciye seçme hakkı tanıyacak şekilde birden fazla kanaldan ve bütün yurt sathına yapılması esastır" ilkesinin gerçekleştirilememesi demektir. Aslında kanunun bu maddesi uyarınca ikinci kanat TV yayınlarının da şu anda yapıldığı biçimi ile Ankara, İstanbul ve İzmir illeri dışında, diğer bölgelere de en kısa sürede ulaştırılması gerekir.

Türkiye'den İzlenebilen Dış Yayınlar ve Etkileri

TV yayınlarının tüm ülke sathına yayılamaması III. Bölümde belirtildiği gibi izleyiciyi yabancı yayınları izlemeye itmiştir. Anadolu'nun uç noktaları ve kıyı kentleri kendilerine coğrafik yakınlığı olan komşu ülkelerin televizyon yayınlarını izleyebilmektedirler.

Daha önce de belirtildiği gibi bu yayınların yararlı olacağı düşünülemez. Ayrıca yayınlar, amaçlı olarak yönlendirilebilir. Bu da yasalarda belirtilen yayının Türk halkı üzerinde yaratması düşünülen olumlu etkiler tamamen ters bir yapıya bürünecektir. Örneğin;

Türkiye bir Nato üyesidir ve batı bloku içinde yer alır. Sovyetler Birliği'nin, yayın organı TSS(Centralnse Televidenie SSSR) vasıtası ile, komşusu bu Nato üyesi ülke üzerinde kendi siyasal görüşleri ve dış politikası çerçeve-

sinde etki yaratmak amacı olması doğaldır. Bu amaca ulaşmanın yollarından biri ülke bütünlüğünü bozmak olabilir. Çalışmalarını buna göre planlayacak ve yayın politikasını yönlendirecektir. Böyle bir yayın, Türkiye Radyo ve Televizyon Kanununun 5. maddesi a bendinde belirtilen, "Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü, milli egemenliği, Cumhuriyeti, kamu düzenini, genel asayişini korumak ve kollamak" şeklindeki ilkeleri çiğneyecektir.

Aynı durum, Sovyetler Birliği ile çok yakın bağları olan, Doğu Bloku ülkesi Bulgaristan'ın yayın organı BT (Committee for Television and Radio) yayınları için de söz konusudur.

Türkiye'nin komşularından biri İran'dır. Bu ülkenin devleti "İran İslam Cumhuriyeti" adı ile bilinir. Adından anlaşıldığı gibi İslami kurallara göre kurulmuş ve bu kurallarla yönetilen bir ülkedir. Radyo televizyon kuruluşu IRIB (Islamic Republic of Iran Broadcasting) yayınları da, devletin yönetimini elinde bulunduran grubun dünya görüşleri paralelinde olacaktır. Çünkü tüm kontrol yönetimin elindedir. Bu yayınların Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da izlenmesi ile yukarıda belirtilen kanunun 5. maddesi b bendinde, "Atatürk ilke ve inkılaplarını kökleştirmek" şeklinde, f bendinde, "Türk millî eğitiminin temel görüş, amaç ve ilkelerine uymak" şeklinde verilen esaslar geçerliliğini yitirir. Kaldı ki, Türkiye Cumhuriyet Anayasasının 2. maddesinde belirlenen "Cumhuriyetin Nitelikleri" içindeki "laik cumhuriyet" ilkesine ters düşmektedir.

"Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı başlangıçta verilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir"(44).

Irak, İran ile savaşını sürdürmektedir ve Irak yayın kuruluşu IBTE(Iraqı Broadcasting and Television Establishment) yayınlarında bu konuyu işlemektedir. En azından konu ile ilgili olarak kendi lehinde kamu oyu yaratmak amaçlanacaktır. Bununla birlikte yayınlanan müzik türü ile Türk müziğine yapacağı etki tartışılabilir.

Suriye için genel anlamda kültürel çelişkiler geçerlidir. Bununla birlikte Suriye ile 1937 yılından beri süregelen bir Hatay sorunumuz vardır. Bu konunun kronolojik gelişimi şöyledir:

27 Ocak 1937'de Milletler Cemiyeti Hatay'ın bağımsızlığını kabul etti. 4 Temmuz 1938'de ilk Türk birliği Hatay'a girdi. 21 Ağustos 1938'de bağımsız Hatay devletinde ilk seçimler yapıldı. 2 Eylül 1938'de Tayfur Sökmen devlet başkanı oldu. 23 Haziran 1939'da Hatay Türkiye'ye katıldı ve 7 Temmuz 1939'da Türkiye'nin bir ili oldu(45).

(44) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 1982, Madde 2.

(45) Toktamış Ateş. Türk Devrim Tarihi, Der Yayınları, İstanbul 1982, s.344.

Suriye, iki yıl gibi kısa bir zaman içinde Hatay ilini kaybetmiştir. Bu konuda kamuoyu yaratmak için çalışmalar yapılabilir. Bu çalışmalardan önemli bir bölüm radyo ve televizyon yayınlarından oluşacaktır. Suriye'nin yayın kuruluşu ORTAS(Organisme de la Radio-Television Syreienne) yayınları, Güneydoğu Anadolu halkının bir bölümünün Arapçayı anlayabilmeleri nedeni ile, dil sorunu da olmaksızın izlenebilmektedir.

Oysa Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 3. maddesi; "Türkiye devleti, ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütündür dili Türkçedir" der(46).

Bu durumda, yapılan yayın, yukarıdaki anayasa maddesinde belirtilen Türkiye Devletinin, ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğü ve dilinin Türkçe olması özelliğine uygun değildir. Bu madde Türkiye Radyo-Televizyon Kanununun 5. madde a bendinde de ele alınmıştır. Aynı kanun maddesinin g bendi, "kolayca anlaşılabilir, doğru, temiz ve güzel bir Türkçe kullanmak" şeklinde, yayınlarda kullanılacak dil konusuna açıklık getirmiştir.

Batı komşumuz Yunanistan ile sorunlarımız hemen hemen hiç bitmemiş ikili ilişkilerimiz düzene girmemiştir. Yunanistan radyo ve televizyon yayın kurumu ERT(Elleniki Radiophonia Tileorassis) yayınları "secam" olmasına rağmen,

(46) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 1982, Madde 3.

alıcılara eklenen sistem ile Trakya Bölgesinde ve Ege kıyılarımızda rahatça izlenebilmektedir. Bu ülke halkı ile Türk halkı kültürleri arasında önemli farklar bulunmaktadır. TV'de gösterilen filmler hiçbir sansür uygulanmaksızın, orijinal olarak yayınlanmaktadır. Bu nedenle, Yunanistan'dan gelen yayınlarla en azından, Türkiye Radyo Televizyon Kanununun 5. maddesi a bendinde belirtilen "Genel Ahlakın gereklerini, milli gelenekleri ve manevi değerleri gözetmek" esasına bağlı kalınması mümkün değildir.

Televizyon Yayın Sisteminin Güçlendirilmesi

TRT Kurumu kuruluş kanununun, görevlere ilişkin 9. maddesinin a bendi uyarınca, "Radyo ve Televizyon Verici İstasyonları ve tesisleri kurmak, radyo ve televizyon yayınları yapmak, bunları genişletmek ve geliştirmek" amacına yönelmiş ve bu yolla kuruluş kanununun 9. madde, e bendinin 1, 2, 3, 4 ve 5. fıkralarında yer alan, yayın görevine ilişkin esaslarda belirtilen amaçlara ulaşmayı hedeflemiştir.

Araştırmalar sonucunda hazırlanan ve TRT Genel Müdürlüğüne sunulan bir raporda, uydudan yapılacak yayınlara, karadan link sistemi içinde yapılan yayın karşılaştırılmıştır.

Yerel sistemde stüdyo çıkışları, dağ tepeleri gibi yüksek yerlere yerleştirilmiş radyo linkler aracılığı ile

taşınarak, yine yüksek yerlerde yer alan güçlü vericilere ulaştırılmakta ve belli televizyon ve radyo(FM) kanallarından yayın yapacak şekilde hazırlanmış vericiler aracılığı ile rakımı daha düşük yerleşim merkezlerindeki alıcı antenlerine doğru yayın yapılmaktadır. Her iki halde de, yani hem radyo-linkler hem de TV alıcı verici ilişkilerinde antenler birbirlerini görmek zorundadırlar. Araya giren ve bu görüşe engel olan başka bir dağ veya tepe, yayının yerleşim merkezlerine ulaşamamasına neden olmaktadır. Burada düşük güçlü aktarıcılar kullanılmaktadır. Aktarıcılarının çalışması ile yayının izleyiciye ulaşma aşamaları şöyle sıralanabilir.

1. 5. kanaldan yayın yapan ana vericiden, işaret aktarıcısının alıcısına ulaşır.

2. Ana frekansa indirilen işaret, yayının yapılacağı 9. kanal frekansına çevirir.

3. Bu frekans çıkış güç yükselticilerine ve antene bağlanarak yayının yapılması sağlanır.

Ana vericilerin bulunduğu en yüksek dağ tepeleri ile yerleşim merkezlerinin bulunduğu en düşük deniz kenarları arasındaki yaklaşık 3.000 metrelik dilim içindeki tüm alış verişlerde 7-8 kanal kullanılmaktadır. Uydunun, yaklaşık 36.000 km. yükseklikte bir yörüngeye yerleştirildiği, yayının bu yükseklikten yapıldığı düşünülürse, 3.000 m. yükseklik düzlem gibi kalmaktadır.

Yukarıda aşamaları verilen yayın biçiminin gereklerinin yerine gelmemesi ve yayının 3.000 m. yükseklik içinde yapılması durumunda ortaya çıkan sinyal karışmaları sonucu görüntü ve ses kalitesi bozulmaktadır.

Yayının uydudan yapılması halinde, yerel sistemde gördüğümüz radyo-link sistemlerine ve büyük güçlü vericilere ihtiyaç kalmamaktadır. Ancak taşıyıcı frekans denen radyo frekans çok yüksek olacağından alıcılarda bu frekansları kullanabilecek anten ve çeviricilerin bulunmasında zorunluluk vardır. Sonuçta elde edilecek ses ve görüntünün, yer sisteminde olduğundan daha kaliteli olacağı muhakkaktır(47).

TRT Genel Müdürlüğüne sunulan bu raporun sonuç bölümünde de şöyle bir öneri getirilmiştir.

"..... Intelsat veya Eutelsat'a ait düşük güçlü bir transponderin kiralanması en uygun yol olarak görülmektedir. Her iki halde de PTT Genel Müdürlüğü ve Genel Kurmay Başkanlığı ile koordineli bir çalışmaya girmekte yarar ve zorunluluk görülmektedir"(48).

Raporda, PTT ve Genel Kurmay Başkanlığı ile işbirliği

(47) Hayrettin Gürsoy-Timur Sayraç. TRT Genel Müdürlüğüne Rapor, 15.10.1984, s.2.

(48) a.g.r. s.11.

önerisi ile zorunluluğu belirtilmiş ve uydudan bir transponder(★) kiralanması önerilmiştir.

Daha sonra yapılan görüşmeler sonucunda 66° doğu boylamı üzerinde, Hint Okyanusu üzerine rastlayan bir yörüngede bulunan Intelsat'a ait INTELSAT V uydusundan iki transponder satın alınmıştır(Fotoğraf 2).

1 Transponder 241 MHz genişliğinde olup üç televizyon programı nakil imkanı vardır. Burada 1. program nakil imkanı ülkemizde bulunan Amerikan askeri birliklerine, Amerikan televizyon şirketleri ABC, NBC ve CBS'in yayınladıkları programların naklinde kullanılacaktır. Diğer iki program nakil imkanı ise TRT Genel Müdürlüğü emrine tahsis edilmiştir. Ülkemizdeki Milli Televizyon yayınlarının alınabilmesi için sadece alış imkanı olan, televizyon yer terminalleri tesis edilecektir(49).

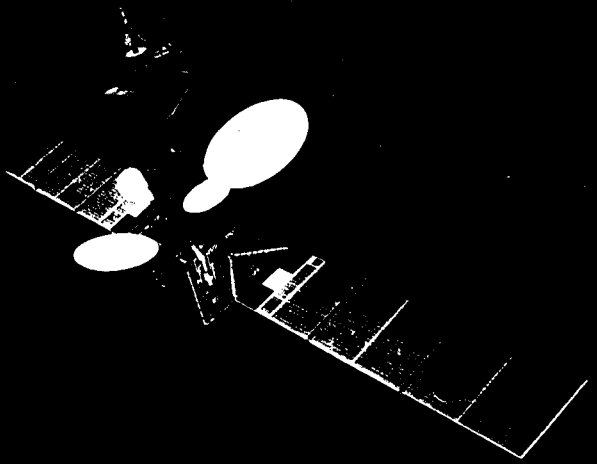
Bu Aşamaya Nasıl Gelindi?

Genel Kurmay Başkanlığı, PTT Genel Müdürlüğü ve Radyo Televizyon Yüksek Kurulu ilgililerinin katıldığı bir

(★) Transponder: Uydu üzerinde bulunan, alınan sinyali güçlendirerek değiştiren, alıcı verici imrodalga tekrarlayıcı sistemdir. Bir uyduda 12-14 adet transponder bulunur. 36 MHz band genişliğindedir.(Bknz. Harris Corporation. TVRO Satellites Earth Station Handbook, Florida 1985, s.18.

(49) Tunca Toskay. PTT Dergisi, Temmuz 1986, Sayı 44, s.8.

Fotograf 2. INTELSTAT V
uydusnunun yörüngedeki
konumu

seri toplantı sonucunda, konu ile ilgili olarak bir muhtıra hazırlanmış ve bu muhtıra 20.3.1985 tarihinde bakanlar kurulu kararı ile onaylanmıştır. 3.5.1985 tarihinde de bu muhtıra Türk ve A.B.D. hükümetleri nezdinde kabul edilmiştir. Bu proje için hazırlanan anlaşma metni PTT ile RCA-Global Communications-inc. arasında 18.3.1986 tarihinde imzalanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu anlaşmaya göre, PTT, Hint Okyanusu üzerinde, 66° doğu boylamında bulunan İntelsat V uydusundan, biri 241 MHz diğeri 77 MHz band genişliğinde olan iki adet transponder satın alınmıştır. Bu transponderler ile dört televizyon yayınının yurdun istenilen her noktasına ulaştırılması mümkün olacaktır. Ayrıca 77 MHz genişliğinde iki TV programı taşıma kapasiteli üçüncü bir transponder ülkemiz adına rezerv ettirilmiş olup, Nisan 1987'de hizmete girecektir(50).

Uygulamanın Getirdiği Sonuçlar

Kullanıma sunulan transponderlerden birinin 1. program nakil olanağı, AFRTS(American Forces Radio Television Service) hizmetleri için kullanılacak. Bunun dışında kalan diğer iki program nakil olanağı:

(50) Tufan Yuruç. "Uydular Aracılığı ile AFRTS ve Milli Yayınların Düzenlenmesi". PTT Dergisi, Temmuz 1986, Sayı 44, s.9.

1. TRT 1 TV kanalı olarak TRT'nin TV yayınlarının ulaşamadığı, gölgede kalan yerlere, küçük, yalnızca alış yeteneği olan (TVRO-TV Receive Only) yer istasyonları kurularak, büyük vericilerle götürülemeyen yayınlar en ekonomik ve en kısa bir zamanda iletilerek sınır bölgeleri ve kıyı kentlerinin TV yayınlarını sağlıklı bir biçimde almaları sağlanacak.

2. Karasal sistemde ortaya çıkan sinyal karışmaları nedeni ile görüntü ve ses kalitesinin bozulması önlenecektir.

3. Kaliteli görüntü ve ses bütünü ile, sınır kentleri ile kıyı kentlerine ulaşılabildiği için, bu yörelerde oturan TV izleyicisi yabancı TV yayınlarının etkisinden kurtarılmış olacaktır.

4. Uyduya bağlı olarak, yer istasyonları ile kurulacak sistem, yerel sistemde link arızaları nedeni ile ortaya çıkan yayın kesilmelerini ortadan kaldıracaktır. Örneğin; Ankara'dan Kars'a ulaşması gereken TV programı, Erzurum linklerinden geçmek zorundadır. Erzurum linklerinde görülen bir arıza Kars'ta televizyon programının izlenememesi demektir. Yeni sistemle bu ortadan kalkacaktır.

5. Uydu ile yapılan, buna bağlı olarak kurulan yer istasyonlarının çalışabilir hale getirilmesi ve izleyiciye program ulaştırmayı amaçlayan sistemin sonuçlarının sağlıklı

bir şekilde alınması ile, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının gerekleri yerine getirilmiş, Anayasa korunmuş, Türkiye Radyo ve Televizyon Kanununun amaç, ilke ve esaslarına uyulmuş olacaktır.

EK 1

TRT 1986 Yılı Televizyon Programları Yapım Uygulama
Talimatı I.

İkinci Kısım

Yapım ve Yayın Esasları

1. ANLATIM

Programlarda seyirciyi sıkan tekdüze anlatımlara, akademik ayrıntılara, akılda tutulması zor karmaşık bilgi ve sayılara yer verilmeyecektir. Kurum dışı kişilere hazırlatılan programlarda metinlerin televizyon diline, yapımların TRT Yayın İlkelerine uygunluğu sağlanacaktır.

2. DİL

Bütün programlarda Anayasa'da kullanılan dil esas alınacak, anlaşılır, doğru, temiz, yaşayan Türkçe kullanılacaktır. Şüpheli kelimelere yer verilmeyecek, bu konudaki genelge ve talimatlara uyulacaktır. Toplum ve özellikle çocuklar üzerinde olumsuz etki bırakacak, Türk dilini bozucu, ahlaki değerleri yıkıcı galiz ve argo kelimeler programlarda yer almayacak, dilbilgisi kurallarına titizlikle uyulacaktır.

Programlarda bölge ağız taklitlerinden, zorunluluk olmadıkça kaçınılacaktır.

EK 1-devam

3. SUNUŞ

Bütün programlarda "İyi geceler", "Bugün Pazar", "Haftaya tekrar buluşalım" gibi programın estetiğini bozacak, ileride tekrar yayınlanmasını engelliyecek hitaplardan kaçınılacak "TRT çalışanları olarak", "ben ve yardımcı arkadaşlarım" gibi bütünü bağlayıcı hitaplara yer verilmeyecektir. Ayrıca yayın akışı içinde programlarda ayrı ayrı iyi dilek mesajları yapılmayacak, sunuşlarda karışık ve anlaşılması güç ifadeler kullanılmayacaktır.

4. KİŞİSEL GÖRÜŞ VE YORUM

Programlarda yapımcı, sunucu ve metin yazarlarının kendi görüş, duygu ve zevklerini dile getiren söz ve açıklamalara yer verilmeyecek, yorum yapılmayacaktır.

5. RÖPORTAJLAR

Röportajlarda konuşulan kişiler arasında ayırım yapılmaksızın ortak bir hitap ve üslup birliği sağlanacak, senli-benli hitaplardan kaçınılacak, röportaj yapılan kişilerin öfkeli bir tutum içine girmelerine de izin verilmeyecektir. Programlarda kullanılan dış seslerin ve görüntülerin teknik açıdan yayınlanır nitelikte olması esastır. Röportaj yapılan kişilerin konuşmaları ve görüntüleri anlaşılmıyorsa bu ses ve görüntüler programlarda yer verilmeyecektir.

EK 1-devam

6. KARŞI GÖRÜŞ

Programlarda yer alan bir konuşmacı, kendisiyle röportaj yapılan kişi eğer bir kuruluşu ve kişiyi eleştiriyorsa, aynı programlarda söz konusu kişi ya da kuruluşun görüşüne de yer verilecek, yapımlarda bütünlük sağlanacaktır.

7. SAKATLIKLAR

Kişilerin bedeni ve zihni özürleri ve eksiklikleri komedi unsuru olarak kullanılmayacaktır.

8. YARARLANILACAK KAYNAKLAR

Programlar hazırlanırken geniş bir kaynak araştırması yapılacak, tek kaynağa bağlı kalınmayacak, konu ile ilgili uzmanlar araştırılacak, kamu kuruluşlarını ilgilendiren konularda o kuruluşların ilgili uzman ve yetkililerinden yararlanılacaktır.

9. ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE VE MİLLÎ HEDEFLERE YÖNELİK YAYINLAR

İşleniş biçimi ve yapımla özelliği program kimlik formlarında belirtilen anlayış ve anlatımla gerçekleştirilecek ve Türk Millî Eğitiminin temel görüş, amaç ve ilkelerine uyularak, genel ahlâkın gerekleri, millî gelenekler ve manevî değerler gözetilerek hazırlanacak olan çeşitli

EK 1-devam

programlarda aşağıdaki hususların gerçekleştirilmesine çalışılacaktır;

a. Devlet ve toplum hayatında Atatürkçü dűőnceyi, Atatürk ilke ve inkılaplarını kökleřtirmek,

b. Toplumun her kesiminin bu konularda aynı grűő, inanç ve dűőncede birleřmesini sađlamak,

c. Tűrkiye Cumhuriyetini ađdař uygarlık dűzeyinin űstűne çıkmasını öngören millű hedeflere ulařtırmak.

10. ATATŐRKŐ DŐŐNCE VE MİLLİ HEDEFLERE YÖNELİK YAYINLARDA
UYULACAK İLKELER

Atatűrkü dűőnce ve millű hedeflere yönelik yayınlarda; anayasa, cumhuriyet esasları ve demokrasi; Atatűrk ilke ve inkılâpları; millű birlik, beraberlik, yurt ve millet sevgisi; devlete yönelik i ve dıř tehditleri; toplum dűzeni ve millű menfaatler ve tarihi deđerler iřlenecektir.

a. Anayasa, cumhuriyet esasları ve demokrasi konularının işleneceği programlarda;

(1) Anayasanın zűne ve szűne bađlı kalınarak temel ilkeleri iřlenecek,

(2) Anayasada kiřilere tanınan hak ve hűrriyetlerin

EK 1-devam

hiçbir zaman devletin yıkılması veya bölünmesi yolunda kesinlikle kullanılmayacağı gerçeği benimsetilecek,

(3) Millî bütünlüğü bozmaya ve cumhuriyeti yıkmaya yönelik her türlü istismarın karşısında kesin bir tavır içinde olunacak,

(4) Türkiye Cumhuriyetinin ilelebet varlığı, refahı, maddi ve manevî mutluluğu ile çağdaş medeniyet düzeyine ulaşma azmi desteklenecek.

(5) Cumhuriyetin gerektirdiği niteliklere sahip ve sadık, onu koruma ve kollamada kararlı bir gençlik yetiştirilmesinde yönlendirici olunacak,

(6) Atatürk'ün demokrasi konusundaki görüş ve uygulamaları anlatılacak,

(7) Demokratik sistemin; insan hak ve hürriyetlerine saygılı, millî dayanışmayı ön plana alan, milletin güven ve refahına önem veren bir fazilet rejimi olduğu şuuru benimsetilecek,

(8) Demokrasinin insan mutluluğunu esas alan bir değerler sistemi olduğu işlenerek, demokratik sistemdeki yazlaşmalar ve sonuçları anlatılacaktır.

b. Atatürk ilke ve inkılâplarının işleneceği programlarda;

EK 1-devam

(1) Toplum, Atatürkçü düşünce çerçevesinde millî hedeflere yönlendirilmeye çalışılacak,

(2) Atatürk'un sosyal alanda, eğitim ve kültür alanlarında yaptığı inkılâplar anlatılacak, O'nun insan, demokrasi ve millî egemenlik görüşü benimsetilmeye çalışılacaktır.

Programlar Atatürk ve Atatürkçü düşüncenin istismarını önleyici anlayış ve anlatımla oluşturulacak, yapımlarda millî devlet fikriyle bağdaşmayan, ülkemizin akılcı ve ilmi yoldan gelişmesini önleyici, Atatürk'ün öngördüğü medeni milletler seviyesine ulaşmayı engelleyici görüşlere yer verilmeyecektir.

c. Milli birlik, beraberlik, yurt ve millet sevgisinin işleneceği programlarda;

(1) Türk milletinin kaderde, kıvançta, tasada ortak, bölünmez bir bütün olduğu ve tarihi geçmişinden güç aldığı gerçeği vurgulanacak,

(2) Bölgeler arasında uyum, bağlılık ve dayanışmanın geliştirilip pekiştirilmesine çalışılacak,

(3) Milli ve dinî bayramlar, milli birlik ve beraberliği pekiştirici yönleriyle ele alınıp işlenecek,

(4) Türk olmanın millî, tarihî ve ahlakî sorumluluğu ve görev şuuru geliştirilmeye çalışılacaktır.

EK 1-devam

d. Devlete yönelik iç ve dış tehditlerin işleneceği programlarda;

(1) Atatürk'ün yabancı akımlar konusundaki görüşleri açıklanacak, yabancı ideolojik akımlar sonucu getirilmek istenen düzenin ülkemizden götüreceği haklar, hürriyetler ve kültür unsurları hakkında aydınlatıcı ve uyarıcı bir yol izlenecek.

(2) Atatürk'ün yurttta sulh, cihanda sulh ilkesi, millî varlığımıza yönelen iç ve dış saldırılara karşı hoşgörülü bir tavır olarak yorumlanmayacak, bu tehlikelere karşı, sağlam millî inanç ve menfaatleri savunan bir görüş içinde olunacak,

(3) Mezhep kavgalarının, tarih boyunca dost olmayan milletlerce ülkemizin bütünlüğünü ve beraberliğini bozmak amacıyla istismar edildiği vurgulanacak, bunlar örneklerle açıklanacak,

(4) Her çeşit yıkıcı ve bölücü faaliyet karşısında; devlet politikası çerçevesinde, tarihi gerçeklere dayalı tezimizi savunucu, aydınlatıcı bir yol izlenecek; vatandaşlara, bu tehlikelere ancak millî birlik ve beraberlik içinde karşı konulabileceği şuuru kazandırılacak,

(5) Geçirilen anarşi ve terör ortamında yaşanan gerçek olaylardan faydalanılarak, toplumumuzun ve özellikle

EK 1-devam

gençliğin anarşı ve terörden nefretini sağlayacak örnekler işlenecektir.

e. Toplum düzeni ve millî menfaatlerin işleneceği programlarda;

(1) Toplumun huzur ve güvenini devam ettirilmesinin ancak, anayasa ve kanunların tanıdığı hak ve sorumlulukların gerektirdiği gibi kullanılmasıyla sağlanabileceği gerçeği benimsetilecek,

(2) Kişilere demokrasiye sahip çıkmanın, devletin devamının yanısıra, kendisinin ve ailesinin güvenlik ve mutluluğu için de gerekli olduğu bilinci verilecek,

(3) Verimli ve uyumlu bir çalışma hayatının, ülke kalkınmasındaki önemi işlenecektir.

Programlarda herhangi bir parti, grup ve akım savunulmadan, ülke çıkarları gözetilerek devletten yana kesin tavır alınacaktır.

f. Tarihi ve manevi değerlerin işleneceği programlarda;

(1) Ortak bir tarih şuuru canlı tutulmaya çalışılacak, Türk tarihinin onur, gurur ve ibret verici örnekleri sergilenecek, tarihimizde yer almış Türk büyükleri tanılacak,

(2) Millî kültürümüzün eski ve yeni değerleri

EK 1-devam

tanıtılırken, halkın bu değerleri benimseyip sahip çıkmasına ve geliştirmesine yardımcı olunacak,

(3) Milli kültür bütünleşmemiz güçlendirilmeye çalışılacak, karşı görüş ve uygulamalara karşı uyanık bulunulacak,

(4) Türk dilinin millet olmamızda, milli düşünce, kanaat ve milli birliğin yaratılmasında en güçlü bağ olduğu suuru verilecek, ortak bir dil anlayışı benimsetilmeye çalışılacak,

(5) Müziğimizin ve halk oyunlarımızın milli kültür bütünleşmesindeki önemi benimsetilerek, ortak zevke yönelen milli duyguları, yurt ve millet sevgisini pekiştiren örnekler işlenecek,

(6) Lâik dünya görüşü, İslam dininin akıl ve inanç uyuşumu, hak ve sevgi esasları anlatılırken; İslâmiyetin birleştirici özü ve çalışmayı teşvik edici ilkeleri üzerinde durulacak,

(7) Geleneksel Türk ailesinin olumlu değerlerinin korunmasına ve aile bağlarının güçlendirilmesine çalışılacak,

(8) Türk gelenek, görenek, töre ve törenlerinin toplumsal ilişkileri ve dayanışmayı pekiştirici yönü üzerinde durulacak, yaşayan iyi örnekler sergilenecek,

EK 1-devam

(9) Türk milletinin karakter ve kabiliyetini ortaya koyan, milli birliğimizi pekiştiren edebiyat ve sanat eserleri öncelikle işlenecektir.

11. DRAMATİZASYON

Programlarda tarihe mal olmuş kişiler ancak gerçek kaynaklardan yararlanılarak dramatize edilecektir.

12. SEYİRCİ MEKTUPLARI

Programlarda değerlendirilmesi gereken seyirci mektupları konusunda aşağıdaki hususlara uyulacaktır.

a. Açık kimlik, İmza ve adres bulunmayan mektuplar ile bir kişiyi veya kuruluşu mesnetsiz eleştiren, itham eden ve cevap hakkı doğuracak mektuplara programlarda yer verilmeyecektir.

b. Mektup bir kamu kuruluşunun görev alanı içine giren konularda bir bilgi kaynağı olarak kullanılacaksa, aktardığı bilginin doğruluk derecesinin ilgili kamu kuruluşundan doğrulanması sağlanacaktır.

c. Bir veya bir grup seyircinin tepkilerini, görüşlerini yansıtan mektuplar değerlendirilirken, durum genelleme yapılmadan o kuruluşun veya grubun görüşü olarak işlenecektir.

EK 1-devam

13. YARARLANILACAK KİŞİLER

Programlarda yer alacak sunucu, metin yazarı, sanatçı ve konuşmacılar seçimi Televizyon Müdürlüklerince yapılacaktır, Başkanlığın onayına sunulacaktır. Programlarda yer alacak kişilerle ilgili sözleşmeler yapım öncesinden hazırlanacaktır. Başkanlığın onayı alınmadan sunucu, metin yazarı, sanatçı, konuşmacı ve diğer programa katılanlarla resmi bağlantı kurulmayacaktır.

14. YARIŞMA PROGRAMLARI

Programlarda yer alan yarışma bölümlerinde sorulacak sorular, program seslendirilmeden önce denetim kademelerinden geçirilmiş olacaktır. Yarışma programlarında sorular cevapsız bırakılır veya yanlış cevaplandırılırsa sorunun doğru cevabı mutlaka verilecektir.

15. MÜZİK SEÇİMİ

Bütün müzik dallarında yozlaşmayı önlemek ve uygulama birliğini sağlamak üzere söz, müzik eğelence programlarında, repertuarda olmayan ve denetimden geçmemiş parçaya ve sanatçıya yer verilmeyecektir.

16. TEKRAR PROGRAMLAR

Daha önceki dönemlerde yayınlanan söz, açıklamalı

EK 1-devam

müzik programlarının tekrar yayınlanması halinde, programlar yeniden ilgili denetim kademelerinden geçirilecektir.

17. MÜZİK VE EĞLENCE PROGRAMLARI

Müzik ve Eğlence Programları hazırlanırken Televizyonun özelliği gözden uzak tutulmayacak, sanatçının yanısıra müzik ve konuyu besleyecek, estetik bütünlüğe ulaştıracak görüntülerle zenginleştirme esas alınacaktır.

18. RENKLİ FİLM KULLANIMI

Programlar için ihtiyaç duyulacak renkli filmler, ikmal depolarından ilgili müdürlüklerin ikmal sorumluları tarafından teslim alınacak, filmler bu üniteler tarafından kameramana verilecektir.

19. DENETİM

a. Önceden yapılan bir röportaj kullanılırken, röportaj yapılan kişinin konuşmada kullandığı resmi sıfatında bir değişiklik olup olmadığı araştırılacaktır. Değişiklik varsa programa alınmayacaktır.

b. Program jeneriklerinde verilecek isimler ve sürelerde, ilgili talimata göre hareket edilecektir. Dış kaynaklı filmleri seslendirenlerin isimleri filmin esas jeneriğinin okunmasına mani olmayacak şekilde verilecektir. Dış

EK 1-devam

kaynaklı dizi filmlerde ise çeviren ve seslendirenlerin isimleri dizi filmin sadece birinci ve sonuncu bölümünde verilecektir.

c. Yabancı sözlü hafif müzik parçaları, Kurum mevzuatı ve talimatları gözönünde tutularak seçilecek, genel ahlaka uygun olacaktır.

d. Konulu film ve dizilerde anlaşılır ve yaşayan Türkçe kullanılacak ve geniş topluluklara mal olmamış, anlaşılır olma özelliği şüpheli kelimelere yer verilmeyecektir. Seslendirme sırasında kolaylık sağlama(senkron gibi) düşüncesi ile yanlış kısaltmalardan kaçınılacaktır. Argo söz ve terkipler, dili yozlaştırıcı ve kötü örnek olabilecek ifadeler kullanılmayacaktır(hey, be, yahu v.s.).

f. Programlarda yararlanılan kaynaklar, programın metin olarak denetime gönderilmesi halinde program metninin sonunda ayrıntılı bir şekilde belirtilecek, programın film olarak denetime gönderilmesi halinde ise yararlanılan kaynaklar görüntü formu üzerinde, ayrıntılı olarak gösterilecektir.

g. Denetimden geçmiş bulunan temin ve film üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmayacaktır.

h. Denetim, programın denetim formu üzerinde belirtilen yayın tarihinde yayınlanması için verilen yayınlanma iznidir. Bu sebeple, programın denetim formu üzerinde

EK 1-devam

belirtilen saklama süresi içerisinde veya daha sonra yayınlanması hallerde, program son denetim için ilgili denetim unitelerine tekrar gönderilecektir.

i. Son denetim kademesinden olumlu sonuç alınmadan hiçbir program metni seslendirilmeyecek, kayıt yapılmayacaktır. Dış kaynaklı dizi ve filmlerin seslendirilmesinde denetim sonuçlarına kesinlikle uyulacaktır.

j. Programlar ve filmler kapak yazısı ekinde denetime gönderilecek, formların eksik doldurulması halinde form eki materyal denetime alınmayacaktır.

k. Denetim kademeleri: İlk denetim, Televizyon Müdürlüklerince hazırlanmış olan program metni ve filmlerin bu müdürlüklerde yapılan denetimidir. Hazırlanan prodüktörün bağlı bulunduğu Müdürden başlamak kaydıyla mevzuatın gerekli gördüğü denetim kademelerinde yapılır. Söz konusu kademeler metin denetimi sırasında yapacakları çıkartma ve ilaveleri program metninin bütün nüshalarında ayrı ayrı işaretleyerek, parafe edecekler, denetim raporunda kendilerine ayrılan yere denetim sonucunu yazarak, bütün nüshalarını ayrı ayrı imzalayacaklar, imzalarken karbon kağıdı kullanmayacaklardır. Denetim sonunda yapılan çıkarma ve değişikliklerin, red edilen programların gerekçeleri denetim formu üzerinde ayrıca belirtilecektir.

l. Dış kaynaklı filmlerin metin denetimleri sadece

EK 1-devam

Başkanlık Denetimi ve Denetleme Kurulu Başkanlığınca yapılacaktır.

20. DİĞER HÜKÜMLER

a. Talimatta yer alan programların hazırlanması hangi dönem için istenmişse o programların prototipte yer alıp almadığına bakılmaksızın hazırlığı yapılacak, istenen dönemde yayına hazır hale getirilerek önceden Televizyon Dairesi Başkanlığı Yayın Müdürlüğüne teslim edilecektir. Bu sebeple programın yayın dönemleri gözönüne alınarak prodüksiyon imkanları önceden planlanacaktır.

b. Merkezde hazırlanan programlar yayın tarihinden en az iki gün, taşrada hazırlanan programlar en az dört gün önce Televizyon Dairesi Başkanlığı Yayın Müdürlüğüne teslim edilmiş olacaktır.

c. Bütün programlar belirlenen sürelerle uygun olarak hazırlanacak, zorunlu hallerde 7 2 dakika süreli marj aşılmayacaktır.

d. Programların yayınından sonra en geç üç gün içerisinde programla ilgili negatif kopyalar Televizyon Dairesi Başkanlığı Arşiv ve Çoğaltma Müdürlüğüne teslim edilecektir.

e. Programların başlama ve bitiminde mutlaka keşşin ve jenerik verilecektir.

EK 1-devam

f. Talimatta yer alan programlarda yapılabilecek değişiklikler, program iptalleri ve özel talimatla yaptırılacak programlar konusunda Televizyon Dairesi Başkanlığı yetkili kılınmıştır. Bu sebeple program formlarında ve özel günler çizelgesinde yer almayan çeşitli konuların programlaştırılması için Televizyon Dairesi Başkanlığının alacağı yapım kararı bu talimatta belirtilen esaslara uygun olarak yerine getirilecektir.

g. Yapım ve Uygulama Talimatında yer almayıp yıl içerisinde vaki olacak ünitelerin yeni program yapım talepleri de Televizyon Dairesi Başkanlığının onayı ile gerçekleştirilecektir.

EK 2

Tez içinde geçen veya konu ile ilgili olarak diğer kaynaklarda rastlanabilecek bazı deyim ve kısa adlar sözlüğü.

- ANIK : Kanada telekonunikasyon uydusu.
- ARABSAT : Arap Birliği telekomunikasyon uydusu.
- ARGOS : NOAA'dan gelen bilgileri aktaran Fransız uydusu.
- ARIANNE : ESA'nın finanse ettiği, CNES tarafından geliştirilen uydu alma roketi.
- ARIANESPACE : ARIANNE'nin yapımı, pazarlaması ve satışından sorumlu örgüt. Örgüte, 36 Avrupa endüstri kuruluşu, 13 banka ve CNES üyedir.
- ASC : (American Satellite Company) Amerikan uydu şirketi.
- ATLAS : NASA için General Dynamics tarafından geliştirilen uydu atma roketi.
- ATS : American Technology Satellite. NASA'nın geliştirdiği uydu serisi.
- BRASILSAT : Brazilya uydusu.
- BS : NASDA'nın geliştirdiği yayın uydusu.
- BT : Comitte for Television and Radio. Bulgaristan yayın kurumu.

EK 2-devam

- CCIR : ITU içinde Consultative Committee on International Radio.
- CCITT : ITU içinde Consultative Committee on International Telephone and Telegraph.
- CNES : Centre National d'Etudes Spatiales. Fransız Ulusal Uzay Ajansı.
- COMSAT : Communication Satellite Corporation.
- COMSTAR : Comsal'ın geliştirdiği ABD Telekomunikasyon uyduları.
- COPUOS : Comunittee on the Peaceful Uses of Oute Space(United Nations). Uzayın Barışçı Amaçlarla Kullanılması Komitesi.
- CORONET : Batı Avrupa'yı içine alan yayın gücüne sahip. Lüksemburgun 16 kanallı television yayın uydusu.
- CS : NASDA'nın geliştirdiği Ulusal İletişim Uydusu.
- DARPA : (Defense Advanced Research Projects Agency-ABD) İleri Savunma Araştırma Projeleri Ajansı.
- DBS : Doğrudan Yayın Uydusu(Direct Broadeasting Satellites).
- DELTA : McDonnel Douglas tarafından NASA için geliştirilen uydu atma roketi.

EK 2-devam

- DFS/KOPERNIKUS : B. Alman PTT teşkilatının iletişim uydusu.
- DSCS : (Defense Satellite Communication System)
ABD ordusu uydu iletişim sistemi.
- EARLYBIRD : INTELSAT I uydusunun diğer adı.
- EARTHNET : Uydu konusunda teknik bilgi dağıtan Avrupa örgütü.
- ECS : (European Communication Satellite) ESA'nın yönettiği Avrupa Komünikasyon uydusu.
- ELV : (Expandable Launch Vehicle) ARIANE ve DELTA gibi bir kez kullanılan uydu atma roketi.
- ERS 1 : Japonya yer araştırmaları uydusu.
- ERT : (Elleniki Radiophonia Tileorassis) Yunanistan Yayın Kuruluşu.
- ESA : (European Space Agency) Avrupa Uzay Ajansı.
11 asil iki yedek üye ile 1975'de kuruldu.
- ESRO/ELDO : European Space Research Organisation/
European Launch Development Organisation.
- ETS : (Engineering Test Satellite) NASDA'nın geliştirdiği Japonya Mühendislik Uydusu.
- EUMETSAT : European Meteorological Satellite Organisation.

EK 2-devam

- EURECA : (European Retrievable Carrier) Avrupa'nın birden fazla kullanılabilen uydu atma roketi.
- EUTELSAT : (European Telecommunications Satellite Organisation) 1977'de kurulan Eutelsat örgütünün yerine 15 Temmuz 1982'de 20 Avrupa ülkesinin imzaladıkları bir anlaşma ile kurulan Avrupa Telekomünikasyon Uyduları Örgütü.
- FLEETSATCOM : ABD ordusu uydusu.
- FORDSATCOM : ABD telekomünikasyon ve yayın uydusu.
- FOOT-PRINT : Uydu yayınının yönlendirildiği alan.
- GALAXI : ABD Telekomünikasyon uyduları serisi.
- GEOSTATIONARY : Uzaya atılarak ekvator üzerinde(22.300 mil) 36.000 km. yükseklikte sabitleştirilen uydunun, Dünya ile aynı yönde ve aynı hızda dönmesi.
- GIOTTO : Halley kuyruklu yıldızını gözlemek için ESA'nın attığı Astronomi uydusu.
- GIGAHERTZ : GHz = 10^9 Hz.
- GMS : Japon Meteoroloji Uyduları. İlki 1977'de atıldı.
- GOES : Geostationry Operational Enviromental Satellites ABD Meteoroloji uyduları.

EK 2-devam

- GSO : Geostationary Orbit. Sabit yayın uyduları için ekvator üzerindeki en uygun yörünge.
- G-STAR : ABD Telekomünikasyon ve Yayın uyduları. İlki 1986'da atıldı.
- HERTZ : (Hz) 1 saniyedeki frekans birimi.
- H-I : NASDA'nın geliştirdiği roket.
- H-II : NASDA'nın büyük uyduları atmak için geliştirdiği roket.
- HIPPARCOS : ESA'nın yıldız gözlemleri için geliştirdiği bilimsel araştırma uydusu.
- IBTE : İraqı Broadcasting and Television Establishment.
- INMARSAT : 1979'da 39 ülkenin katılması ile kurulan Dünya telekomünikasyon sistemi.
- INTELSAT : 113 ülkenin üye olduğu uluslararası uydu örgütü(International Telecommunication).
- IRIB : (Islamic Republic of Iran Broadeasting) İran yayın kurumu.
- ISEE : ESA ve NASA'nın ortak uzaktan gözlem uydusu.
- ITALSAT : İtalya telekomünikasyon ve yayın uydusu.
- ITU : United Nations International Telecommunication Union.

EK 2-devam

- LANDSAT : NOAA'nın işlettiği uzaktan gözlem uydusu.
- LEASAT : ABD ordusuna ait ticari iletişim uydusu.
- LEO : (Low Earth Orbit) gözlem uyduları için alçak dünya yörüngesi.
- MARECS : Denizcilik iletişim uydusu (Maritime Communication Satellite).
- MARISAT : Comsat için geliştirilen denizcilik iletişim uydusu.
- METEOSAT I ve II: ESA'nın meteoroloji uyduları.
- MEGAHERTZ : (MHz) 1 MHz = 10^6 Hz.
- MORELOS : Meksika Telekomünikasyon Uydusu Projesi.
- MOS 1 : Japonya deniz gözlem uydusu (Marine Observation Satellite)
- MSAT : Mobile Satellite. Uydu kullanılarak yapılan iki yönlü iletişim sistemi.
- N-I ve II : NASDA'nın geliştirdiği uydu atma roketleri.
- NASA : National Aeronautics and Space Administration (ABD)
- NASDA : National Space Development Agency of Japan
- NAVSTAR GPS : ABD iletişim ve denizyolları gözlem uydusu.
- NOAA : (National Oceanographic and Atmospheric Administration of the US Department of Commerce)

EK 2-devam

- NTT : (Nippon Telegraph and Telephone) Japon
Telgraf-Telefon örgütü.
- ORION : Telekomünikasyon uydusu atan özel bir
şirket.
- ORTAS : (Organisme de la Radio Television Syrienne)
Suriye Radyo Televizyon yayın kuruluşu.
- OTS : (Orbital Test Satellite) ESA'nın teleko-
münikasyon uyduları için geliştirdiği
yörünge deney uydusu.
- PALAPA : Endonezya telekomünikasyon uydusu.
- PROGRESS : Sovyetler Birliği uydu roketi.
- PROTON : Sovyetler Birliği'nin bir kez kullanıla-
bilen uydu atma roketi.
- RCA Sat : (Radio Corporation of America) RCA'nın
telekomünikasyon ve yayın uydusu.
- SALYUT : Sovyetler Birliği uzay istasyonu.
- SATCOM : RAC'nın Telekomünikasyon ve yayın uyduları
serisi.
- SBS : (Satellite Business Service) Özel, ticari
amaçlı uydu. Aetna, IBM ve Comsat ortaklığı.
- SCOUT : NASA'nın küçük uydular için roketi.
- SIRIO : İtalya tarafından ABD için yapılan teleko-
münikasyon uydusu.

EK 2-devam

- SKYLAB : ABD uzay laboratuvarı.
- SPACENET : ABD Telekomünikasyon uyduları serisi.
İlki 1984'te atıldı.
- SPOTNET : ABD Telekomünikasyon uyduları serisi. İlk
atılış tarihi: 1986.
- STS : (US Space Transportation System.) ABD uzay
taşıma sistemi.
- SYMPHONIA
- I ve II : Fransız-Alman ortak telekomünikasyon uyduları.
- SYNCOM : NASA'nın ilk telekomünikasyon uydusu.
- TDF 1/TUSat : Fransız-Alman ortak, yayın ve telekomünikasyon uydusu.
- TSS : Centralnse Televiolenie USSR-Sovyetler
Birliği yayın kuruluşu.
- TRANSPONDER : Uydu üzerinde bulunan, band değiştirip,
sinyal yükselten mikrodalga tekrarlayan
araç.
- TELECOM : Fransa telekomünikasyon ve yayın uyduları.
- TELE X : İsveç telekomünikasyon uydusu.
- TELSTAR : ATT (American Telegraph and Telephone)
için üretilen telekomünikasyon uydusu.

EK 2-devam

- TIROS : ABD'nin güneş yörüngesindeki meteoroloji uydusu.
- TITAN : Uydu atmak için kullanılan roket. ABD ordusu geliştirdi.
- UNISAT : İngiltere'nin yayın ve telekomünikasyon uydusu.
- U-SAT : ABD telekomünikasyon uydusu.
- VIKING : İsveç uydu platformu.
- WESTAR : Western Union telekomünikasyon uydusu.
- WMO : World Meteorological Organisation of United Nations(Birleşmiş Milletler Dünya Meteoroloji Örgütü.

KAYNAKÇA

- ATEŞ, Toktamış. Türk Devrim Tarihi. Der Yayınları, İstanbul 1982.
- AZİZ, Aysel. Radio ve Televizyona Giriş. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, Ankara 1981.
- . Radio ve Televizyonla Eğitim. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını, Ankara 1982.
- BEŞİROĞLU, Akin. "Program Taşıyıcı Sinyallerin Uydu İle Dağıtımı", TRT Yayıncılık ve Haberleşme Dergisi, Ankara, Ağustos 1977. Sayı 29.
- . "Uzay Haberleşmesi ve Radio Televizyon Yayını", TRT Yayıncılık ve Haberleşme Dergisi, Ankara, Temmuz 1977, Sayı 28.
- BITTNER, John R. Broadcasting and Telecommunication. Second Edition, New Jersey 1985.
- Broadcast Technology International. June 1985.
- COLINO, Richard C. Intelsat Report 1985-1986.
- GİRAY, Engin. "Bu Gece Nereyi Seyredelim?" Hürriyet Gazetesi Pazar Eki, 2.2.1986.
- GURSOY, Hayrettin. SAYRAÇ, Timur. TRT Genel Müdürlüğüne Rapor, Ankara, 15.10.1984.

HARRIS Corporation. TVRO Satellites Earth Station Handbook.
Florida 1985.

HAWKINS, John. "The Next Wave of Television", Inter Media,
July 1981, Volume 9, No.4.

KALKAN, Şenay. "Uydu Yayın Karmaşası" Cumhuriyet Gazetesi,
31.1.1986.

Nordic Council of Ministers. Nordic Radio and Television
Via Satellite. Main Report, Stockholm 1980.

OECD. The Space Industry. Paris 1985.

OGAWA, Osamu. "Prospects for Direct Broadcasting by Satellite
in Japan". EBU Rewiev, January 1977, Volume XXVIII.

PLOMAN, Edward W. "Satellite Broadcasting: Promise and
Reality". EBU Rewiev, January 1977, Volume XXVIII.

RADMOND, James. "Broadcasting to the Home Via Satellite",
EBU Rewiev, January 1977, Volume XXVIII.

SOMOYLOV, V.F.-KROMOY, B.P. Television(İngilizceye Çeviren:
Boris KUZNETSOV), MIR Publishers, Moscow 1977.

TAMER, Kezban. Televizyon Yayıncılığına Halkın Katılımı
Amerika'nın "Halk Girişi" (Public Access) Programları,
Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını,
Eskişehir 1983.

The Arab States Broadcasting Union. "Arab Broadcasters Extend Their Coverage", Inter Media, July 1981, Volume 9, No.4.

TOPUZ, Hıfzı. Uluslararası İletişim. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir 1984.

TOSKAY, Tunca. "Sunuş Yazısı". 1986 Yılı Televizyon Programları Yapım Uygulama Talimatı I, Ankara.

----- . PTT Dergisi, Temmuz 1986, Sayı 44.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 1982.

"Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu". (2954 S.K.) Resmi Gazete, 14 Kasım 1983, Sayı 18221, 2. Mükerrer.

"TV Satellites" Inter Media, July 1981, Volume 9, No.4.

YURUÇ, Tufan. "Uydular Aracılığı İle APRTS ve Milli Yayınların Düzenlenmesi", PTT Dergisi, Temmuz 1986, Sayı 44.